

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦνται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

25 Δεκεμβρίου 1877

Μετὰ τοῦ παρόντος φυλλαδίου, συμπληρουμένου τοῦ Δ' τόμου τῆς Ἑστίας, δίδεται τοῖς συνδρομηταῖς αὐτῆς ὁ «Πίναξ τῶν περιεχομένων» ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ καὶ τὸ ἐξώφυλλον.

Ὁ Δ' τόμος εὐρίσκεται ἐν τῷ γραφεῖῳ τῆς Ἑστίας καὶ πωλεῖται ἀντὶ φρ. 6, δεδεμένος δὲ φρ. 8.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1877 λήγει τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Ἑστίας. Ὅσοι τῶν κυρίων συνδρομητῶν ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐξακολουθήσωσι λαμβάνοντας τὴν Ἑστίαν καὶ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος, παρακαλοῦνται ν' ἀποστείλωσιν ἐγκαίρως πρὸς τὴν διευθύνσιν αὐτῆς τὸ τίμημα τῆς συνδρομῆς, ὅπως μὴ ἐπέλθῃ διακοπὴ τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

ΚΑΡΟΛΟΥ ΔΑΡΒΙΝ

Βιογραφικὸν σχεδίασμα μικροῦ τινος παιδίου.

ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη.

Ψαμμίτιχος ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, διηγείται ὁ Ἡρόδοτος (βιβλ. II, 2), θέλων νὰ μάθῃ ποῖον ἐκ τῶν ἐθνῶν εἶνε τὸ ἀρχαιότερον, διέταξε ν' ἀναθρέψωσι δι' αἰγῶν ἐντελῶς κεχωρισμένα ἀλλήλων δύο βρέφη, ἐκθέσας αὐτὰ εἰς μέρος ἔρημον, μακρὰν πάσης ἀνθρωπίνης ὁμιλίας ἢ φθόγγου. Τὰ παιδία οὕτως ἀνατραφέντα μετὰ διετῆ χρόνον ὡς πρῶτην φωνὴν (ἐκρῆρον) ἐφθέγγαντο τὴν βεβῆς, ταύτην δ' ἐφώνουν κατ' ἐπανάληψιν. Ὁ Ψαμμίτιχος ἀκούσας τοῦτο παρὰ τῶν ἐμπειστημένων τὴν φύλαξιν τῶν παιδίων ποιμένων, ἠρεσύνησεν εἰς ποίαν ἄρα διάλεκτον ὑπάρχει ἡ λέξις αὕτη ἐν χρήσει; ἔμαθε δὲ ὅτι οὕτως ἐκκαλεῖτο φρυγιστὶ ὁ ἄρτος. Οὕτω διὰ τοῦ τρόπου τούτου, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, ἐπίσθη ὁ Ψαμμίτιχος, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὅλοι οἱ Αἰγύπτιοι, ὅτι ἀρχαιότερον ὄλων τῶν ἐθνῶν εἶνε οἱ Φρύγες.

Τὸ ἀρχαιότατον τοῦτο πειραματικὸν εἶδος τῆς ἐρευνῆς τοῦ Ψαμμίτιχου πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἡλικίας τῶν ἐθνῶν εἶνε λίαν περιεργον, διότι μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤρξαντο οἱ ἐπιστήμονες πειραματίζοντες ἐπὶ τῶν νεογνῶν καὶ ἀναζητούντες οὐ μόνον τὴν ἐξιχνίασιν πολλῶν κατὰ τὰς πρώτας προϊστορικὰς περιόδους τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως ἀγνώστων καὶ δυσλήτων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, ἀλλὰ, τὸ σπουδαιότερον, καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν δρόμον θν διατρέχουσιν αἱ ἀνθρώπινοι λειτουργίαι, σωματικαί τε καὶ πνευματικαί, μέχρι τῆς τελειοτέρας αὐτῶν ἀναπτύξεως. Τὸ ἀνθρώπινον βρέφος, δίκην νεογνοῦ αἰλοῦρου θεωρούμενον καὶ ἐξεταζόμενον,

καὶ δίκην βατράχου ἢ κονίκλου ποτιζόμενον διὰ φαρμάκων ἢ ἄλλως πως ἐκβιαζόμενον εἰς ἐκδήλωσιν τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς ζωῆς, παρέχει τόσῳ περιεργὰ καὶ ἐπιστημονικῶς διδακτικὰ ἐξαγόμενα, ὥστε ἡ περὶ αὐτοῦ ἔρευνα ἤρξατο νεωστὶ θεωρουμένη μία τῶν πρωτίστων, ἰδίως διὰ τὴν ἀληθῆ ἐμπειρικὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν γλωσσολογίαν.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἄμυχ γεννώμενον, ἀπεδόθησαν ἀνέκαθεν πλήθος ἐμφύτων ἰδιοτήτων, δι' ὧν καθωπλισμένος εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ κόσμου. Δι' αὐτῶν δ' ἐξήγουν τὰ πλεῖστα τῆς νηπιακῆς ἡλικίας φαινόμενα. Οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτος τοῦ ἀρτιγεννήτου νηπίου κλαυθμηρismus ἀπεδόθη εἰς ἀγανάκτησιν καὶ ἐκρηξὴν θυμοῦ, διότι θέλον δῆθεν τὸ βρέφος νὰ κινηθῆ, αἰσθάνεται τὰ δεσμὰ τῆς ἀδυναμίας ἀποκωλύοντα τὰς κινήσεις τῶν μελῶν, καὶ ἐπομένως ἀγανακτεῖ συνκισθανόμενον τὴν πρῶτην ταύτην ἀρπαγὴν τῆς ἐλευθερίας! Δυστυχῶς ὅμως μετὰ τὴν ποιήσεως καὶ ἐξαγομῆσιν παρατηρήσεων τὸ χάσμα εἶνε πάμμεγα. Οὕτω τὸ πρῶτον κίνημα τῶν βρεφῶν εἶνε, κατὰ *Kussmaul*, ἀποτελεσμα τῆς ἀσυνήθους καὶ πρώτης ἐντυπώσεως, ἢ ὁ ψυχρὸς ἐξωτερικὸς ἀήρ ἀσκει ἐπὶ τοῦ θερμοῦ εἰσέτι καὶ τρυφεροῦ σώματος τοῦ παιδίου. Ἐπίσης καὶ αἱ πρῶται αὐτοῦ κινήσεις πρὸς θηλασμόν, αἱ θεωρούμεναι πρότερον ὡς λογικὴ συναίσθησις καὶ πλήρης θαυμασίου λογισμοῦ πράξις, γίνονται ὅλως ἀκουσίως καὶ ἀσυνειδήτως, καθόσον καὶ πᾶν οἰονδήποτε πρᾶγμα, εἰσαγόμενον εἰς τὸ στόμα τοῦ νεογνοῦ, θηλάζεται ὡς μαστῆς. Τὰ αὐτὰ ἡδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ ἐπὶ πλείστων ἄλλων φαινομένων τῆς ἐμβρυακῆς ἡλικίας.

Οὕτως ὁ κατὰ τὸ σῶμα γυμνὸς γεννώμενος ἄνθρωπος ἀπογυμνοῦται ἀδιακόπως καὶ ἐγυμνώθη ὅλως τῶν ἀποδοθεῖσων αὐτῷ ἐγγενῶν ἰδιοτήτων καὶ πνευματικῶν περιβολῶν. Πρέπει διὰ τοῦτο νὰ καταληφθῶμεν ὑπὸ φόβου καὶ ἀπὸ τοῦδε νὰ προμαντεύσωμεν κακὸν διὰ τὸ οὕτως ἀπογυμνωθῆν ἀνθρώπινον πλάσμα; Βεβαίως ὄχι. Αἱ σκληραὶ καὶ ἀμείλικτοι φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, οἱ νέοι οὗτοι ποιμένες τοῦ Ψαμμίτιχου καὶ ἄκλιτοι τροφοὶ τοῦ τελειοτάτου τῶν ὄντων, ἐδίδαξαν ἡμᾶς εὐτυχῶς, ὅτι μόνον ἐπικίνδυνον καὶ ἐπίφοβον ψῦχος εἶνε τὸ ἀπὸ τῶν προλήψεων

καὶ τῆς πλάνης. Δεχθῶμεν λοιπὸν ἀφόβως ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν τὸν ἄνθρωπον, ἀκάλυπτον, οἷον προσφέρουσιν ἡμῖν αὐτὸν, καὶ σπουδάσωμεν τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πολυωνύμου βίου στιγμῆς.

Ἐκ τῶν εὐαριθμῶν μέχρι τοῦδε ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων τῆς βρεφικῆς ἡλικίας σπουδαιότερα εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ φυσιολόγου καὶ ψυχολόγου *Taine* ἐν τῇ *Revue philosophique* κατὰ τὸ ἔτος 1876 δημοσιευθεῖσα. Τὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ ὁ εἰρημένος φυσιοδίφης ἐξετέλεσε μόνον πρὸς ἔρευναν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ὀμιλίας καὶ τῶν ἰδεῶν μικρῆς τινος κόρης. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις δὲ ταύτας πρώτη ἔναρθρος φωνὴ ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ στόματος τῆς κόρης ἡ μ-μ, διὰ κεκλεισμένων χειλέων προφερομένη, εἶτα ἡ κρααααα, διὰ βραχέως λαρυγγοπροφέρτου τόνου· τέλος ἡ πα-πα-πα ἐπανειλημμένως. Ὅτε τὸ βρέφος ἐγένετο 14 μηνῶν καὶ 3 ἐβδομάδων ἤρθου τὰς ἐξῆς λέξεις, ἀποδίδον εἰς αὐτὰς καὶ ἐννοίας· μπέμπέ (παιδίον), παπα, (τέτέ) (τροφός), οα-οα (κύων), κόκό (νεοσσός ὄρνιθος) νταρτα (ἵππος ἀμάξης) καὶ μια (αἴλουρος). Διὰ ἐνδιαφέρουσα, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς μυθολογικὰς παραστάσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῶν λαῶν, εἶνε ἡ παρατήρησις τοῦ *Taine*, καθ' ἣν τὸ παιδίον εἶχε συνήθειαν νὰ προσωποποιῇ ὅλα τὰ πράγματα· ἠρώτα π. χ. ἀδικόπως «τί λέγει ὁ ἵππος;» «τί λέγει τὸ μέγα δένδρον;» Τὸ στίλβον ὕδωρ ἐδέσμευε τὴν προσοχὴν τοῦ παιδίου, ὅταν δὲ εἶπον εἰς αὐτὸ, ὅτι ἡ σελήνη, ἦν παρηκολούθει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἦτις «συμπεριεπάτει» μετ' αὐτοῦ, «πηγαίνει νὰ πλαγιάσῃ», ἠρώτησεν εὐθὺς· «ποῦ εἶνε ἡ νταντὰ τῆς σελήνης.»

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τοῦ *Taine* ὀρμηθεὶς καὶ ὁ περιώνυμος ἄγγλος φυσιοδίφης *Darwin* ἐδημοσίευσεν πρὸ τριῶν σχεδὸν μηνῶν τὰς πρὸ ἐτῶν γενομένας ἰδίαις παρατηρήσεις ἐν τῷ πολυτίμῳ ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ *Κόσμῳ*. Τὰς παρατηρήσεις ταύτας, λαμβάνοντες ἐκ τοῦ εἰρημένου περιοδικῆς, ἀνακοινοῦμεν ἐν μεταφράσει τοῖς ἀναγνώσταις τῆς *Ἑστίας*. Καὶ γνωρίζομεν μὲν ὅτι μετὰ τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς ὑπάρχουσι πολλοί, οἵτινες συνοφρουοῦνται καὶ μόνον ἀκούοντες τὸ ὄνομα τοῦ εἰρημένου φυσιοδίφου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἄλλοι θεωροῦντες τὸν ἄνδρα ὡς τὸν μεγαλύτερον ἴσως φυσιοδίφην τῆς ἑκατονταετηρίδος ἐν τῇ ζῶμεν, καὶ ὡς τὸν ριζικὸν ἀναμορφωτὴν καὶ κέρον ἰδρυτὴν ὅλων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἴσως οἱ δεῦτεροι οὗτοι εἶνε ὀλίγοι. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ζήτημα μένει εἰσέτι ἄλυτον, ἂν πάντοτε ἡ γνώμη τῶν πολλῶν εἶνε ὀρθωτέρα τῆς γνώμης τῶν ὀλίγων, ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ὀλίγων τούτων τὸ νεώτερον τοῦτο ἔργον τοῦ περιώνυμου ἀνδρός,

καθόσον πολλαχῶς κινεῖ τὸ διαφέρον· διότι πλὴν τῆς καθαρᾶς αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς ἀξίας, δεικνύει κατὰ τὰς παρατηρήσεις καὶ τὴν εὐλικρίνειαν μεθ' ἧς ἐκθέτει αὐτάς. Ἐν παρόδῳ δὲ παρέχει ἡμῖν καὶ εἰκόνα τινα αὐτόγραφον, οὕτως εἰπεῖν, πατρὸς μεγαλοφυοῦς παίζοντος ἐν τῇ οικιακῇ αὐτοῦ γαλήνῃ καὶ σπουδάζοντος ἐπὶ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ δαρβινιδέως.

«Αἱ σπουδαῖαι πληροφορίες, αἳ ὁ Κύριος *Taine* ἐδημοσίευσεν περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως μικρᾶς τινος κόρης, ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ διεξέλθω ἡμερολόγιόν τι, ἐνθα ἐκράτουν πρὸ τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν σημειώσεις ἐφ' ἑνὸς τῶν ἐμῶν τέκνων, τυχῶν πρὸς τοῦτο ἐξικριέτου εὐκαιρίας· ἔγραφον δ' εὐθὺς τότε τὰ παρατηρούμενα.

Σκοπὸς κύριος τῶν παρατηρήσεών μου ἦτο ἡ ἔρευνα τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου· τὰς σημειώσεις δ' ἐκείνας μεταχειρίσθη εἰς τὸ σύγγραμμά μου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου.¹ Ἐπειδὴ ὅμως προσεῖχον τὸν νοῦν καὶ ἐπὶ ἄλλων φαινομένων, νομίζω ὅτι αἱ παρατηρήσεις μου ἐκείναι, ἐνούμεναι μετὰ τῶν τοῦ Κυρίου *Taine* καὶ τῶν βραδύτερον βεβαίως γενησομένων, δὲν θέλουσιν εἶσθαι ἀνάξια διαφέροντος. Ἐκ τῶν προτέρων δὲ σημειῶ, ὅτι ἐκ τῶν παρατηρηθέντων εἰς τὰ ἐμὰ τέκνα ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ χρόνος καθ' ὃν γίνεται ἡ ἀνάπτυξις τῶν καθέκαστα ἰδιοτήτων τῶν παιδίων, δὲν εἶνε παρ' ἅπασιν πάντοτε ὁ αὐτός.

Κατὰ τὰς πρώτας ἑπτὰ ἡμέρας αἱ διαφοροὶ ἀντανακλαστικαὶ λειτουργίαι τοῦ τέκνου μου, δηλ. ὁ πταρμός, ὁ ἐρευγμός, ἡ χάσμη, ὁ σκορδινισμός, καὶ προπάντων ὁ θηλασμός καὶ τὰ πρῶτα κλαύματα, ἐγένοντο ὅπως συνήθως. Τὴν ἐβδόμην ἡμέραν ἐθίζα τὸ γυμνὸν πέλμα τοῦ ποδὸς αὐτοῦ διὰ συνεστραμμένου χαρτίου, τοῦτο δὲ πάραυτα ἀπόθησεν αὐτὸ, συνελευσάν ταῦτο· χρόνος καὶ τοὺς δακτύλους, ὅπως ἤθελε πράξει μεγαλύτερας ἡλικίας παιδίον γαργαλιζόμενον. Τὸ τέλειον τῆς ἀντανακλαστικῆς ταύτης κινήσεως δεικνύει ἡμῖν, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδίδωμεν τὴν παρὰ τοῖς νεογνοῖς μεγίστην ἀτέλειαν τῶν ἐκουσίων κινήσεων εἰς τὴν κατάστασιν τῶν μυῶν ἢ τῶν μεσιτευόντων νευρικῶν κέντρων, ἀλλ' εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἑδρας τῆς βουλήσεως. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ χρόνου παρετήρησα καταφανῶς, ὅτι ὅταν ἔθετον ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ θερμὴν μαλακὴν χεῖρα ἤγειρον ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς θηλασμόν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀντανακλαστικὴ ἢ αὐτόματος (instinctive) λειτουργία, διότι δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ πιστεῦσῃ τις, ὅτι ἡ προηγουμένη

1. Ὡς γνωστὸν ὁ *Darwin* ἐξέδοτο τῷ 1872 ἴδιον σύγγραμμα «Περὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ θυμικοῦ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς ζῴοις.»

πεῖρα τοῦ παιδὸς καὶ ἡ συναρμογὴ αὐτῆς μετὰ τῆς ἐντυπώσεως τοῦ αἰσθήματος τοῦ μητρικοῦ κόλπου ἐξεδηλώθη τόσῳ ἐνωρῆς.

Κατὰ τὰς πρώτας δεκατέσσαρας ἡμέρας ἐταράσσετο ὁ παῖς ἅμα ἤκουεν αἰφνιδίον τινα κρότον καὶ ἐσκαρδάμυτε διὰ τῶν βλεφάρων. (Τὸ αὐτὸ παρετήρησα κατὰ τὰς πρώτας 14 ἡμέρας καὶ ἐπὶ ἄλλων τέκνων μου). Ὅτε δ' ἐγένετο 66 ἡμερῶν, πταρμισθεὶς ποτὲ τυχαίως, εἶδον ὅτι ὁ μικρὸς ἐξεπλάγη λίαν, διέστρεψε τὸ πρόσωπον, εἶχε τὴν ὄψιν λίαν ἐκπεπληγμένην καὶ ἤρξατο κλαίων ἰσχυρῶς. Ἐπὶ ὅλην δὲ ὥραν διετέλει ἐκ τούτου εἰς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς καταστάσεως, ὅπερ εἰς ἐνήλικα θὰ ὀνομάζαμεν νευρικὴν ταραχὴν, καθόσον καὶ διὰ τοῦ ἐλαχίστου θορύβου εὐθὺς ἐξεπλήσσετο. Ὀλίγας ἡμέρας πρότερον ἐπτοήθη κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ θῆα ἀντικειμένου τινός· τὸν αὐτὸν δὲ πολὺ πρότερον ἐξέπλησσαν αὐτὸν οἱ τόνοι, προκαλοῦντες τὸν σκαρδαμυγμὸν τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τὰ προξενούντα ἐντύπωσιν διὰ τῆς ὄρασεως. Οὕτω π. χ. ὅτε ἦτο 114 ἡμερῶν, κινήσας χάρτινον κυτίον πλήρες σακχαρωτῶν οὐχὶ μακρῶν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, παρετήρησα ἐκπληξίν, ἐνῶ κινῶν αὐτὸ κενόν, ἢ ἄλλο τι μὴ ἤχουσαν ἀντικείμενον, ἐπίσης πλησίον τῶν ὀφθαλμῶν ἢ καὶ ἐγγύτερον, δὲν παρετήρουσαν οὐδεμίαν ἐντύπωσιν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων γεγονότων δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν, ὅτι ὁ σκαρδαμυγμὸς τῶν βλεφάρων τῶν βρεφῶν, ὁ προδήλως γενόμενος πρὸς προφύλαξιν τῶν ὀφθαλμῶν, δὲν προσκτάται διὰ τῆς πείρας. Καίτοι δὲ ὁ παῖς μου ἦτο τόσῳ εὐαίσθητος πρὸς τοὺς ἤχους ἐν γένει, δὲν ἠδύνατο ὅμως καὶ 124 ἡμερῶν γενόμενος νὰ διακρίνη εὐχερῶς πότεν ἤρχετο φωνῆ τις, ὅπως στρέψῃ τὰ βλέμματά πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ ἤχου.

Ὡς πρὸς τὴν ὄρασιν, οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ παιδὸς προσηλώθησαν ἀπὸ τῆς 9 ἡμέρας ἐπὶ (κισομένου) τινος φωτός, μέχρι δὲ τῆς 45 ἡμέρας οὐδὲν ἕτερον ἐδέσμευσεν αὐτοὺς ἐπὶ τσοῦτον. Τὴν 49 ὅμως ἡμέραν ἠγέρθη ἡ προσοχὴ αὐτοῦ διὰ τινος θυσσάνου εὐχρόου. Τοῦτο δ' ἐξεδηλώθη γενομένων τῶν βλεμμάτων αὐτοῦ ἀπλανῶν καὶ διακοπισῶν τῶν κινήσεων τῶν βραχιόνων. Ἦτο δὲ ὅντως καταπληκτικὸν, πόσῳ βραδέως ἀπέκτησε τὴν ἕξιν τοῦ παρακολουθεῖν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀντικείμενον ταχέως πῶς κινούμενον, διότι μόλις ὁκτὼ καὶ ἡμίσεως μηνῶν γενόμενος κατῴρθωσε τοῦτο. Ἐν ἡλικίᾳ 32 ἡμερῶν παρετήρησε τὸν μαστὸν τῆς μητρὸς αὐτοῦ, τρεῖς ἢ τέσσαρας δακτύλους πλησίον κείμενον· τοῦτο δ' ἐδήλωσεν ἐκτείνας τὰ χεῖλη καὶ ἀπιθῶν ἀτενῶς διὰ τῶν ὀμμάτων. Ἀμφιβάλλω ὅμως πολὺ ἂν τοῦτο ἐξηρτάτο ἐκ τῆς ὄρασεως, καθόσον δὲν ἤψατο ποσῶς τοῦ στόματος. Ἄν δὲ πρὸς τοῦτο ἤχθη ὑπὸ τῆς ὄρασης ἢ τοῦ αἰσθήματος τῆς θερμότητος, ἢ ὑπὸ τῆς φυσικῆς συνοικειώσεως πρὸς

τὴν θέσιν ἐν ἧ ἐκράτουν αὐτόν, δὲν δύναμαι νὰ διακρίνω.

Αἱ κινήσεις τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ σώματος ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἦσαν ἀόριστοι καὶ ἄσκοποι, συνήθως δ' ἐγένοντο κλονιστικῶς. Ἐξαιρέσεις ὅμως τοῦ κανόνος τούτου ἦτο, τὸ ὅτι πολὺ ἐνωρῆς, πρὸ τῆς 40 ἔτι ἡμέρας, ἤρξατο νὰ φέρῃ τὰς χεῖρας πρὸς τὸ στόμα. Ἐν ἡλικίᾳ 77 ἡμερῶν ἔλαβεν εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα τὴν φιάλην (δι' ἧς ἐν μέρει ἐτρέφετο)· τοῦτο δ' ἐπραττε καὶ κατόπιν ἀδιαφόρως, εἴτε ἡ τροφὸς ἐκράτει αὐτὴν πρὸ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρὸς εἴτε πρὸ τῆς ἀριστερᾶς. Καίτοι δὲ πειραθέντες τὰς ἐπομένους 8 ἡμέρας ἐπανειλημμένως, ὅπως διδάξωμεν αὐτὸν νὰ συλλάβῃ αὐτὴν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, οὐδὲν κατωρθώσαμεν. Οὕτως ἡ χοῆσις τῆς δεξιᾶς χειρὸς προηγήθη μίαν ἐβδομάδα τῆς ἀριστερᾶς. Ἐν τούτοις παρετήρηθη βραδύτερον ὅτι τὸ παιδίον ἦτο ἐπαρίστερον, ἀναμφιβόλως ἕνεκα κληρονομικότητος, καθότι καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἕτερος ἀδελφὸς ἦσαν ἢ καὶ εἶνε ἀριστερόχειρες. Ὀγδοήκοντα ἢ ἐνενηκοντα ἡμερῶν ὁ παῖς ἔφερε διάφορα ἀντικείμενα πρὸς τὸ στόμα, μετὰ δύο δὲ ἢ τρεῖς ἐβδομάδας ἔπραττε τοῦτο καὶ μετὰ τινος εὐχερείας. Συνήθως δὲ ἔθετε τὸ ἀντικείμενον πρῶτον εἰς τὴν δεξιά, εἶτα δὲ ἔλκων αὐτὸ πρὸς τὰ κάτω ἔφερε πρὸς τὸ στόμα. Συλλαμβάνων τὸν δάκτυλόν μου προτεπάθει νὰ φέρῃ αὐτὸν πρὸς τὸ στόμα, ἀλλ' ἡ ἴδια αὐτοῦ χεῖρ ἐκώλυε νὰ θηλάσῃ αὐτόν. Ὅτε δὲ τὴν 114 ἡμέραν ἐπειράθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, διωλίσθησε τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ μῆκος τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ στόματος, τὴν δοκιμὴν δὲ ταύτην ἐπανέλαβε πολλάκις. Ἐκ τούτου καθίσταται φανερόν, ὅτι ἡ κίνησις αὕτη δὲν ἐγένετο τυχαίως, ἀλλὰ σκοπίμως καὶ μετὰ λογισμοῦ. Αἱ σκοπίμοι λοιπὸν κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ βραχιόνων προηγήθησαν τῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν σκελῶν, καίτοι αἱ ἄσκοποι κινήσεις τῶν τελευταίων τούτων ἐγένοντο παραλλάξ, ὅπως κατὰ τὴν βῆδισιν. Τετράμηνος ὢν, προσήλου τὰ βλέμματά ὀριστικῶς ἐπὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἢ ἄλλων ἐγγυτάτων κειμένων πραγμάτων, τότε δὲ τόσῳ ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὰ ἔσω, ὥστε ἐστράβιζε τὰ μέγιστα.

Δέκα καὶ τέσσαρας ἡμέρας βραδύτερον (τουτέστιν ἐν ἡλικίᾳ 132 ἡμερῶν), παρετήρησα ὅτι ὅταν ἔθετον πρὸ αὐτοῦ οἰονδῆποτε ἀντικείμενον εἰς ἀπόστασιν βρεφικοῦ βραχιόνου, ἐζήτει μὲν νὰ συλλάβῃ αὐτὸ διὰ τῶν χειρῶν, ἀλλ' ἀπετύγχανε συχνότατα τοῦ σκοποῦ· ποσῶς δὲ δὲν ἐπειράτο νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ ἐπὶ μακρότερον κειμένων πραγμάτων.

Ἐκ τούτου λοιπὸν, νομίζω, δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ, ὅτι ἡ σύγκλεισις τῶν βολβῶν τῶν

δφθαλμῶν αὐτοῦ (Convergenz) παρείχε τὸ ἐνωρίτατα καὶ ὠθει αὐτὸν πρὸς κίνησιν τῶν θραχιόνων. Καίτοι δὲ ἤρξατο τὸ παιδίον τοῦτο ἐνωρίτατα μεταχειριζόμενον τὰς χεῖρας, δὲν ἔδειξε θραδύτερον ἰδιάζουσαν πρὸς χοῆσιν αὐτῶν ἐπιτηδειότητα, διότι ἐν ηλικίᾳ δύο ἐτῶν καὶ μηνῶν τεσσάρων ἐκράτει τὰς γραφίδας καὶ μολυβδογραφίδας πολλῶ ἀνεπιτηδέοτερον καὶ ἀσταθέστερον τῆς τότε δεκατετραμηνίου ἀδελφῆς του, ἧτις ἄλλως εἶχε μεγίστην συγγενῆ εὐχέρειαν πρὸς κράτησιν οἰοῦντοτε πράγματος.

Ὁργή. Κατὰ ποίαν ἀκριβῶς περίοδον ὁ παῖς ἠσθάνθη θυμὸν ἦτο πολὺ δύσκαλον νὰ διακρίνω. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν πρὶν ἢ κραυγὰς συνέστειλε τὰς ὀφθαλμούς· πιθανὸν ὅμως τοῦτο νὰ ἦτο ἀποτέλεσμα πόνου τινος μᾶλλον εἴτε δυσανεκτικῆς, ἢ θυμοῦ. Ἄλλ' ὅτε, ἐν ηλικίᾳ δέκα ἐβδομάδων περίπου, προσέφερον εἰς αὐτὸν γάλα ψυχρότατον, διετέλεσε σύντομος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ θηλασμοῦ, ὡς θὰ ἐπραττεν ἐν ἡλικίᾳ, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῷ ἐξαναγκασμῷ εἰς πράξιν ἀκούσιον. Ὅτε ἐγένετο τεσσάρων μηνῶν, πιθανῶς δὲ καὶ ἔτι πρότερον, δὲν ἠδύνατό τις νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι εὐκόλως ὠργίζετο, βλέπων πῶς τὸ αἶμα συνώρμα πρὸς τὴν κεφαλήν αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἤρκει μικρὰ ἀφορμή· οὕτως ἐκράυγασεν ὑπὸ παραφορᾶς, μάλιστα ἐπτάμηνος, ὅταν διέφυγεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ λιμῶνιον, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ. Ὅταν ἐδίδοι εἰς αὐτὸν, ἐνδεκάμηνον ὄντα, ψευδὲς παίγιον, ἀπώθει αὐτὸ συνήθως καὶ ἔτυπεν. Ἡ διὰ τῶν χειρῶν δὲ αὕτη τύψις φαίνεται μοι αὐτόματον σημεῖον θυμοῦ, ὅπως ἡ ἀνέωξις καὶ ταχθεὶς σύγκλεισις τῶν σιαγόνων νεογνοῦ κροκοδείλου ἄμα τοῦ ὡσοῦ ἐξελθόντος, οὐχὶ δὲ διότι ἦτο δυνατὸν ὁ παῖς νὰ σκεφθῇ, ὅτι οὕτω ποῖων ἤθελε βλάβη τὸ παίγιον. Ἐν ηλικίᾳ 2 καὶ $\frac{1}{2}$ ἐτῶν ἦτο πάντοτε πρόθυμος εἰς ἐκσπενδόνισιν βιβλίων, βιβλίων, καὶ παντὸς προστυχόντος κατὰ τῶν παισιάντων κατὰ τι· τοῦτο δὲ εἶχον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν υἱῶν μου. Ἄφ' ἑτέρου ὅμως οὐδέποτε παρετήρησα ἔχον τῆς ἐπιτηδειότητος ταύτης εἰς τὰς ἐμὰς κόρας, ὡστε δικαιούμαι νὰ εἰκάσω ὅτι οἱ παῖδες φέρουσι συγγενῆ τὴν κλίσιν τοῦ ῥίπτειν πράγματα.

Φόβος. Ἐκ τῆς ἐκπλήξεως καὶ ἐκρήξεως εἰς κλυθμούς τῶν θρεφῶν μετὰ αἰφνιδίον κρότον, ὅτε μάλιστα ἔχωσιν ἡλικίαν ὀλίγων ἐβδομάδων, εἰκάζομεν ὅτι πρωῒμωτάτα αἰσθάνονται τὸ αἰσθημα τοῦ φόβου. Ὅτε ὁ περὶ οὗ ἡμῶν ὁ λόγος παῖς ἦτο πέντε καὶ ἡμισέως μηνῶς, πλησιάζων αὐτὸν ἐγγύτατα, ἐξήγαγον διὰ τῆς φωνῆς διαφόρους ἰσχυροὺς ἤχους, τοὺς ὁποίους οὗτος ὑπεδέχετο πάντας ὡς ἐξαιρετοὺς ἀστεϊσμούς. Κατὰ τὸν αὐτὸν ὅμως χρόνον ἡμέραν τινὰ ἤρξά μιν βεγχόμενος ἰσχυρῶς, πρᾶγμα ὅπερ οὐδέποτε

πρότερον ἐπραξά. Ὁ παῖς εὐθύς ἐγένετο συννους καὶ ἐξεβράχη εἰς δάκρυα. Δύο δὲ ἢ τρεῖς ἡμέρας μετὰ ταῦτα λησμονήσας τὸ γεγονός τοῦτο, ἐφώνησα διὰ τοῦ αὐτοῦ ἤχου, πάλιν δ' ἔσχον τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον (137 ἡμέραν) διηυθύνθη ἔχων ἐστραμμένα τὰ νῶτά μου πρὸς αὐτὸν καὶ ἔστην ἀκίνητος· ὁ παῖς ἐφάνη λίαν σύννους καὶ ἐκπληκτός· ἤθελε δὲ λυθῆ εὐθύς εἰς κλυθμούς, ἐὰν μὴ στρεφόμενος δὲν μετέβαλλον τὸ τεταμμένον αὐτοῦ καὶ ἑτοιμόδακρυ πρόσωπον εἰς μειδιῶν.

Τὸ γεγονός, ὅτι καὶ μείζονος ηλικίας παιδιά φοβοῦνται λίαν πρὸ τοῦ ἀορίστου, π.χ. ἐν τῷ σκοτεινῷ, ἢ θαδίζοντα πρὸ σκοτεινῆς γωνίας ἐν μεγάλῃ τινι αἰθούσῃ κ.τ.λ., εἶνε γνωστὸν. Ὡς ἄλλο παράδειγμα ἀναφέρω τὸν αὐτὸν παῖδα, ὃν παρέλαβον, ἔχοντα ἡλικίαν $2\frac{1}{2}$ ἐτῶν, ἐν τῷ ζωολογικῷ κήπῳ. Ὁ παῖς διερχόμενος πρὸ τῶν γνωστῶν αὐτῷ ζώων ἢ τῶν ὁμοίων πρὸς ταῦτα, ἐλέφντος, ἀντιλοπῶν κ.τ.λ., ἔχαιρεν· ἐπίσης ἔχαιρε διερχόμενος καὶ πρὸ ὅλων τῶν πτηνῶν καὶ αὐτῆς τῆς στρουθοκαμήλου· διερχόμενος ὅμως πρὸ τῶν διαφόρων μεγάλων ζώων, τῶν ἐν τοῖς κλωβοῖς αὐτῶν ἐγκλεισμένων, συνεστῆλετο. Πολλάκις δ' ἔλεγε βραδύτερον, ὅτι ἤθελε μὲν νὰ πορευθῆ πάλιν εἰς τὸν κήπον, ἀλλ' ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ἴδῃ «τὰ ζῶα τῶν κλωβῶν» καὶ ἡμεῖς οὐδόλως ἠνοοῦμεν τότε τὸν φόβον ἐκεῖνον. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ἄραγε νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ὁ φόβος τῶν παιδίων, ὁ πλειστάκις ἀνεξήγητος μὲν, ἀλλὰ σαφῶς ὠρισμένος, ὁ ποσῶς μετὰ τῆς πείρας αὐτῶν μὴ συνδεόμενος, εἶνε κληρονομηθεῖσα συνέπεια τοῦ ἀληθοῦς κινδύνου καὶ τῆς θαθείας δεισιδαιμονίας ἐκ τῶν παρελθουσῶν χρονικῶν περιόδων πρωτογόνου τινος καὶ ἀγρίας τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως; Τὴν εἰκασίαν δ' ἡμῶν ταύτην ὑποστηρίζει καὶ ἡ συμφωνία τῆς γνωστῆς μεταδοτικότητος τῶν καλῶς ἀνεπτυγμένων τύπων ἢ ἰδιοτήτων εἰς τὰς μεθεπομένους γενεὰς μετὰ τοῦ γεγονότος, καθὼς ὁ φόβος ἀναφαίνεται μὲν εἰς πρωῒμωτάτην περίοδον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ θραδύτερον πάλιν παρέρχεται.

Αἰσθησις τῆς ἡδονῆς. Καταφανές εἶνε, νομίζω, ὅτι τὰ παιδιά θηλάζοντα αἰσθάνονται ἡδονὴν καὶ ὅτι ἡ ἐκφοράς μεθ' ἧς ἐν τῷ θηλασμῷ διαστρέφουσι τοὺς ὀφθαλμούς· εἶνε ἀπόδειξις τοῦτου. Ὁ παῖς μου ἐμειδίασε 45 ἡμερῶν ἡλικίας, ἕτερον δὲ παιδίον 46 ἡμερῶν, τὸ δὲ μειδίημα αὐτῶν ἦτο ἐκ τῶν ἀληθῶς ἐκφραστικῶν ἡδονῆς, καθόσον ἐλαμπον οἱ ὀφθαλμοί, τὰ δὲ βλέφαρα μικρὸν συνεκλείοντο. Ἐμειδιῶν δὲ τὰ παιδιά βλέποντα ἰδίως τὴν μητέρα, πιθανῶς δὲ τὸ μειδίημα αὐτῶν ἦτο πνευματικῆς ἀρχῆς. Καὶ ἐξ ἐσωτερικῆς δ' εὐανεκτικῆς ἐγένετο ὁ πρῶτος παῖς ἐπὶ τινὰ χρόνον, διότι οὐδὲν ἐγένετο ἱκανὸν νὰ διεγείρῃ πῶς αὐτὸν εἰς ἡδονήν, ἢ νὰ διαχύσῃ εἰς εὐπροσόνην. Ἐν ηλικίᾳ 110 ἡμερῶν ἐτέρπετο τὰ

μέγιστα ὅταν ἐβρίπτετο ὀθῶνῃ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, εἶτα δὲ πάλιν ἀφηρεῖτο ταχέως. Ἐπίσης ἠύφραϊνετο καὶ ἂν κἀγὼ αὐτὸς ἀπεκάλυπτον διὰ τοῦ αὐτοῦ παιγνίου αἰφνης τὸ πρόσωπόν μου ἐνώπιον αὐτοῦ· ἐξῆγε τότε ἡρέμους τόνους, τὴν πρώτην ἀρχὴν ἢ ὑπόστασιν τοῦ γέλωτος. Ἐν ταῦθα τὸ ἀπροσδόκητον ἦν ἡ κυρία τοῦ γέλωτος ἀφορμή, ὅπως τοῦτο γίνεται καὶ εἰς τοὺς ἀστεϊσμούς τῶν ἐνηλίκων. Τρεῖς ἢ τέσσαρας δὲ ἐβδομάδας, μοὶ φαίνεται, ἀπὸ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἠύφραϊνετο διὰ τοῦ αἰφνιδίως ἀποκαλυπτομένου προσώπου, ἐθεώρει ὡς καλὸν παίγιον τὸ νὰ συνθλίβωσι τὴν ῥίνα ἢ τὰς παρειὰς αὐτοῦ διὰ τῶν δακτύλων.

Κατ' ἀρχὰς ἐξεπλάγην βλέπων, ὅτι ὁ ἀστεϊσμός νοεῖται ὑπὸ τριμήνου μάλιστα θρέψους· δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονήσωμεν πόσῃ ἐνωρίτατα ἄρχονται τῶν παιγνίων σκύλακες καὶ μικροὶ αἰλουροί. Ὅτε τὸ τέκνον μου ἐγένετο $\frac{1}{4}$ μηνῶν, ἐδείκνυε καθαρῶς ὅτι ἠρέσκετο εἰς τοὺς ἤχους τοῦ κλειδοκυμβάλου, τὸ πρῶτον ἴσως δειγμα καλλιλογικῆς αἰσθήσεως, ἂν δὲν καταριθμήσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν πολλῶ πρότερον ἐκδηλωθεῖσαν τέρψιν πρὸς τὰ ζωηρὰ χρώματα.

Κλίσις εἰς πρόσωπα. Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ μειδιάματος τοῦ παιδὸς πρὸς τοὺς περιποιουμένους αὐτὸν, ὅτε μάλιστα ἦτο δύο μηνῶν, ἡ κλίσις εἰς πρόσωπα ἐγεννήθη πολὺ ἐνωρίς, καίτοι ἔχω ἀποδείξει ἐναργεῖς ὅτι δὲν ἀνεγνώριζεν οὔτε διέκρινεν οὐδὲν πρὶν ἢ γείνη τεσσάρων περίπου μηνῶν. Γενόμενος δὲ πέντε μηνῶν ἐδείκνυε καταφανῶς ὅτι ἤθελε νὰ μεταβῆ εἰς τὴν τροφὴν αὐτοῦ. Πλέον δὲ ἢ μονοετῆς ἐδειξε κλίσιν ἐξ ἰδίας ὁρμῆς διὰ σαφεστάτων δειγμάτων, κατασπασθεῖς ἐπανειλημμένως τὴν τροφὴν αὐτοῦ, ἀπουσιάσασαν ἐπὶ βραχύ.

Τὸ συγγενὲς τῇ κλίσει ταύτῃ αἰσθημα τῆς *συμπαθείας* ἐξεδηλώθη ἐν ηλικίᾳ 6 μηνῶν καὶ ἔνδεκα ἡμερῶν, γενομένου τοῦ προσώπου αὐτοῦ κλυθμώδους καὶ τῶν γωνιῶν τοῦ στόματος αὐτοῦ σαφῶς καταβιβασθεῖσων, ἄμα ὡς ἡ τροφὴ προσεποιήθη τὴν κλαίουσιν.

Ἡ Ζηλοτυπία ἐξεδηλώθη ἐν ηλικίᾳ 4 ὡς $\frac{1}{2}$ μηνῶν, ὅταν ἐθώπευον μεγάλην τινὰ πλαγγόνα ἢ ἐλίκινον τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἀδελφὴν ἐν ταῖς ἀγκάλαις μου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ παρὰ τοῖς σκυλάκοις ἢ ζηλοτυπία εἶνε ἰσχυρὸν πάθος, καὶ εἰς τὰ παιδιά πιθανῶς ἀναπτύσσεται εἰς πολὺ πρωῒμωτέρην τῆς ἄνω ῥηθείσης ηλικίαν, ὅταν ἐρεθίσωμεν αὐτὰ ἀρμολίως.

Συναρμογὴ τῶν ἰδεῶν, Λογικὸν κ.τ.λ. — Ἀνεφερα ἤδη ἀνωτέρω τὴν πρώτην πράξιν, ἧτις, κατὰ τὴν παρατήρησίν μου, κατέδειξε πρακτικὴν σκέψιν, δηλ. τὴν περίστασιν καθ' ἣν διωλίσθηος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δακτύλου μου, ὅπως φέρῃ τὸ ἄκρον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα. Τοῦτο δ' ἐγένετο τῇ 414 ἡμέρᾳ. Ὅτε ὅμως ὁ παῖς

ἐγένετο ὃ καὶ $\frac{1}{2}$ μηνῶς ἐμειδία ἐπανειλημμένως ὄρων τὴν ἐμὴν καὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα ἐπὶ τινος κατόπτρου, ἠπατάτο δ' ἀναμφιβόλως ἐκλαμβάνων αὐτὰς ὡς πραγματικὰς. Ἐδειξε δὲ λογικὸν, ὅταν, ἀκούσας τὴν φωνὴν μου ἐρχομένην ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐξεπλάγη καταφανῶς. Ὅπως δὲ ὅλα τὰ παιδιά, οὕτω καὶ οὗτος, ἠρέσκετο θεωρῶν ἐν κατόπτρῳ, ἐν βραχεῖ δὲ χρόνῳ, μάλιστα διμήνῳ, ἠνόησεν ἐντελῶς ὅτι τὸ ἐπ' αὐτοῦ φαινόμενον ἦτο εἰκὼν μόνον. Διότι ὅταν ἐγὼ ὅλως ἄφωνος παρεμύρουν παντοιοτρόπως τὸ πρόσωπόν μου, ἰστάμενος μετ' αὐτοῦ πρὸ τοῦ κατόπτρου, ἐστρέφετο καὶ μὲ ἐθεώρει μετὰ προσοχῆς. Εὐρέθη μάλιστα ἐν ἀπορίᾳ, ὅτε ἡμέραν τινὰ, ἐπτάμηνος ὢν, εἶδεν ἐμὲ ἐρχόμενον ἐξωθεν διὰ μεγάλης τινος ὕαλου παραθύρου καὶ ἐφάνη ἀμφιβάλλων ἂν ἦμιν εἰκὼν ἢ πραγματικότης. Ἐν τούτοις ἄλλο τι ἐκ τῶν ἐμῶν τέκνων, ἐν κοράσιον, δὲν ἦτο τόσῳ ἀγγίνου κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, διότι ἐξεπλάγη ἰδὼν ἐν κατόπτρῳ πρόσωπόν τι ἐκ τῶν ὀπισθεν αὐτοῦ ἐρχόμενον. Ἐξετάσας δὲ διὰ μικροῦ τινος κατόπτρου τελειότερους τινὰς πιθήκους, εἶδον ὅτι ἐφέροντο ἄλλως ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης· ἔφερον δηλ. τὴν χεῖρα ὀπισθεν τοῦ κατόπτρου· οὕτω δ' ἐδείκνυον λογικὸν· ἀντὶ ὅμως νὰ θεωρῶσιν ἐν αὐτῷ μετ' εὐχαριστήσεως, ὠργίζοντο καὶ δὲν ἤθελον ποσῶς νὰ ἐμβλέψωσιν ἐπ' αὐτοῦ ἐκ δευτέρου.

Ἐν ἡλικίᾳ ὃ μηνῶν ἐστερεώθησαν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδὸς ἀλληλένδετοι περιστάσεις, παραχθεῖσαι ἀνεξαρτήτως οἰαοῦντο εἰσηγήσεως. Οὕτω π.χ. ἠγανάκτει σφόδρα, ὅταν ἐνέδυσον μὲν αὐτὸν τὸν χιτωνίσκον καὶ τὸν πῖλον, δὲν ἐξήγαγον ὅμως εὐθύς εἰς περίπατον. Ἐπτάμηνος δ' ὢν τόσῳ προύχρησεν, ὥστε ἀπεπειράθη νὰ συνδέσῃ τὴν τροφὴν μετὰ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, οὕτως ὥστε δασάκις ἐγὼ ἐφώνουν τὸ ὄνομα τῆς εὐθῆς οὗτος ἐστρέφετο πρὸς αὐτήν. Ἐν ἐκ τῶν ἄλλων παιδίων ἔσειε συνήθως ἐνίοτε τὴν κεφαλήν πρὸς ἀστεϊσμόν· τοῦτο ἐπηνέσαμεν ἐμπροσθεν τοῦ παιδὸς καὶ ἐμιμήθημεν τὴν πράξιν, λέγοντες «κίνησε τὴν κεφαλὴν»· οὗτος δὲ, ὢν τότε ἐπτάμηνος, ἐπανελάμβανε τὴν κίνησιν δασάκις ἐλέγομεν τοῦτο, ἐνίοτε μάλιστα καὶ ἄνευ εἰσηγήσεως.

Τέσσαρας μετὰ τοῦτο μηνῶς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος παιδίον συνέδεε πολλὰ πράγματα καὶ πράξεις διὰ τῶν λέξεων. Οὕτω π.χ. ὅταν ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ ἀσπασμὸν προέτεινε τὰ γέιλη καὶ ἴστατο ἀκίνητον, ἢ ἐκίνηε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐφώνει ἐμπικτικῶς Ἄα βλέπον τὸ ἀγγεῖον τῶν ἀνθρώπων ἢ βλέπον ὕδωρ χεόμενον ἐξ ἀγγείου, διότι εἶχε διδαχθῆ νὰ θεωρῇ ταῦτα ὡς κακὰ πράγματα. Εἰς ταῦτα δύνανται νὰ προσθέσω, ὅτι ἐν ἡλικίᾳ ἐννέα μηνῶν πλὴν δύο ἡμερῶν, συνέδεσε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα πρὸς τὴν ἰδίαν

εικόνα ἐν τῷ κατόπτρῳ, διότι καλούμενος κατ' ὄνομα ἐστρέφετο πρὸς τὸ κατόπτρον, ὅπερ ἐνίοτε ἐκείτο καὶ μακρὰν αὐτοῦ. Ἐν ἡλικίᾳ 9 μηνῶν καὶ τινῶν ἡμερῶν παρετήρησεν αὐτὸς οὗτος ὅτι ἐπρεπε νὰ ζητήσῃ ὀπισθεν αὐτοῦ τὴν χεῖρα ἢ τὸ ἀντικείμενον, ὅπερ ἐβρίσκετο σκιὰν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι τοίχου. Μὴ ὦν δὲ εἰσέτι μονοετής ἤρξατο ἐπαναλαμβάνων δις ἢ τρίς βραχεῖαν τινα πρότασιν κατὰ διαλείμματα, ὅπως στερεώσῃ πως ἀσφαλέστερον ἐν τῇ ψυχῇ τὸν σύνδεσμον τῶν παραστάσεων. Παρὰ τῇ ὑπὸ τοῦ κ. *Taine* περιγραφῆσιν κόρη ὁ ἐλαφρὸς σύνδεσμος τῶν παραστάσεων φαίνεται ἀναπτυχθεὶς εἰς ἰκανῶς προκεχωρηκυῖαν τῆς παιδὸς ἡλικίαν, ἐν δὲν διέφυγον πιθανῶς προηγούμενοι περιπτώσεις. Ἐν τῇ εὐκολίᾳ δὲ ταύτῃ, μεθ' ἧς τὰ παιδία προσκτινῶνται τὰς εἰσαγωγῆς δεσμεύας καὶ τὰς αὐτομάτως παραγομένας προσαρμογὰς τῶν ἰδεῶν, φαίνεται μοι ἐγκειμένη ἡ καταδηλωτὰ διαφορά μεταξὺ τῆς ψυχῆς αὐτῶν καὶ τῆς τῶν ἀγγινοστατών κυνῶν. Ὅποιον δ' ἀντίθεσιν δὲν δεικνύει ἡμῖν ἡ ψυχὴ τοῦ νεογνοῦ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ *Mobius* (ἐν τῷ συγγράμματι «Αἱ κινήσεις τῶν ζώων», σ. 41) δημοσιευθεῖσαν διήγησιν περὶ τινος ἰχθύος Ἐσωχος, ὅστις ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας ἐπληττε μέχρι νάρκης τὸν ὑάλινον τοίχον τοῦ ἀγγείου, ὅστις ἐχώριζεν αὐτὸν ἀπὸ ἄλλων τινῶν ἰχθύων, *Φωξίναρ*, καὶ ὅστις τότε μόνον, ὅταν ἐδιδάχθη ὅτι δὲν δύναται νὰ πράττῃ τοῦτο ἀτιμώρητος, παρητήθη πάσης ἐπιθέσεως, καθόσον καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος τῶν φωξίνων τεθείς, οὐδόλως ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν;

Ἡ *Περιέργεια* ἀναφαίνεται ἐνωρίτατα παρὰ τοῖς θηλάζουσιν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ κ. *Taine*, καὶ εἶνε σπουδαιότατη πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος αὐτῶν. Ἐγὼ ὅμως δὲν ἐκκαμῶ ἰδίως παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐπίσης καὶ ἡ *Μίμησις* ἀναφαίνεται πρωτότατα. Ὅτε ὁ ἡμέτερος παῖς ἦτο τεσσάρων μηνῶν ἐνόμισα ὅτι ἐξήτει νὰ μιμηθῇ φθόγγους. Πιθανὸν ὅμως νὰ ἠπατήθη, διότι πρῶτον ὅτε ἐγένετο μὴνῶν δέκα ἠδυνήθη ἐντελῶς νὰ πεισθῶ περὶ τούτου. Ἐν ἡλικίᾳ 14½ μηνῶν εἶχε μεγίστην εὐφυΐαν εἰς μίμησιν διαφόρων χειρισμῶν καὶ κινήσεων, κινῶν π.χ. τὴν κεφαλὴν, φωνῶν Ἄα ἐπὶ κακοῦ πράγματος, ἢ θέτων προσεκτικῶς καὶ ἡσυχῶς τὸν δείκτην τῆς χειρὸς εἰς τὴν ἄλλην παλάμην καὶ φωνῶν ἐν παιδικῇ ποιήσει «Pat it and pat it and mark it with T.» Ἦτο δὲ ἀληθῶς χάριεν πρᾶγμα, τὸ θεωρεῖν τὴν πλήρη εὐχαριστήσεως ἔκφρασιν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν διεξαγωγὴν τοιοῦτου τινος τεχνικοῦ τεμαχίου.

Δὲν γνωρίζω ἂν εἶνε μνήμης ἀξία ἡ ἐξῆς περιπτώσις, δι' ἧς ἀναγνωρίζεται πως ἡ ἰσχὺς τοῦ μνημονικοῦ τῶν παιδίων· ὁ ἐμὸς δὴλ. παῖς, 3

ἐτῶν καὶ 23 ἡμερῶν ὦν, ἀνεγνώρισε πάραυτα τὴν εικόνα τοῦ πάππου αὐτοῦ, ἀνεμνήσθη δὲ καὶ ὅλης τῆς σειρᾶς τῶν συμβεβηκότων, τῶν γενομένων κατὰ τὴν τελευταίαν μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν, καὶ ἀφ' ἧς οὐδέποτε πραγματικῶς ἐγένετο λόγος περὶ αὐτῶν.

Ἡθικὸν αἰσθημα. Τὸ πρῶτον ἔχνος ἠθικοῦ αἰσθήματος παρετήρηθη ἐν ἡλικίᾳ 13 σχεδὸν μηνῶν. Ὅταν εἶπον αὐτῷ «Δόδδου (τοῦτο ἦτο τὸ ὑποκοριστικὸν αὐτοῦ ὄνομα), δὲν θὰ φιλήσῃς τὸν καυμένον τὸν πατέρα; κακὲ Δόδδου», εἶδον φανερῶς ὅτι αἱ λέξεις αὗται προὔξενον εἰς αὐτὸν μικρὰν δυσχερασίαν· ὅταν δ' ἐγὼ, εἰπὼν ταῦτα, ἐπανήλθον εἰς τὸ κάθισμά μου, ἐξέτεινεν οὗτος τὰ χεῖλη, ὡς σημεῖον ὅτι ἦτο ἐτοιμὸς νὰ με ἀσπασθῇ, εἶτα δὲ ἔσσειε ἀγανακτῶν τοὺς βραχίονας, μέχρις οὗ προσήλθον καὶ ἔλαβον τὸν ἀσπασμόν. Τὸ αὐτὸ σχεδὸν συνέβη καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα, ἡ δὲ συμφιλίωσις ἡμῶν τῶσφ ἔτερπεν αὐτὸν, ὥστε πολλάκις προσεποιεῖτο τὸν θυμωθέντα, ἐδίδεν εἰς ἐμὲ βράπισμα, εἶτα δὲ ἀπεφάσιζε νὰ με ἀσπασθῇ. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὴν ἀρχὴν τῆς τάσεως εἰς τὴν ὑποκριτικὴν ἐκείνην τέχνην τὴν τῶσφ ἀνεπτυγμένην παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν παιδίων. Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τούτον ἦτο εὐκολον νὰ ἐπιδράσῃ τις ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ προσορῆσῃ αὐτὸν εἰς οἰονδήποτε ἔργον. Γενόμενος δύο ἐτῶν καὶ τριῶν μηνῶν ἐδωκέ ποτε εἰς τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἀδελφὴν τὸ τελευταῖον τεμαχίον τοῦ πιπερώδους πλακοῦντος, θνέπωγεν, εἶτα δὲ πλήρως αὐτεχερσεκείας ἐπὶ τῇ πράξει ἐφώνησεν· «ὦ καλὲ Δόδδου, καλὲ Δόδδου.» Δύο μῆνας βραδύτερον ἦτο εὐαίσθητότατος πρὸς τὸν ἐμπαιγμὸν καὶ τῶσφ ὑποπτος, ὥστε ἐνόμιζε πολλάκις ὅτι οἱ συνδιαλεγόμενοι μετ' αὐτοῦ καὶ γελῶντες ἐχλεύαζον αὐτόν. Ὅλιγον τι βραδύτερον (ἐν ἡλικίᾳ δύο ἐτῶν καὶ 7½ μηνῶν) ἀπήντησά ποτε αὐτὸν ἐρχόμενον ἐκ τοῦ ἐστιατορίου, ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀσυνήθως στίλβοντας· ἐπειδὴ δὲ ἡ ὄψις αὕτη μοι ἐφάνη περιεργος καὶ μὴ φυσικὴ, ἀλλὰ διεγερθεμένη, ἐπορεύθη πρὸς τὸ δωμάτιον, ὅπως ἴδω τίς ἦτο ἐντὸς· ἀνεκάλυψα δὲ ὅτι αὐτὸς οὗτος πρὸ ὀλίγου εἶχεν εἰσέλθει, ὅπως λάβῃ τεθλασμένον σάκχαρον, πρᾶγμα προηγούμενως ἀπηγορευμένον. Κατὰ τὴν περιστασιν ταύτην τὸ παράδοξον τῆς μορφῆς αὐτοῦ δὲν προήρχετο θεσπαιῶς ἐκ φόβου, διότι οὐδέποτε πρότερον ἐτιμωρήθη, ἀλλὰ μάλλον, καθὼς νομίζω, ἐξ εὐαρέστου διεγέρσεως ἐν τῷ ἀγωνί μετὰ τῆς συνειδήσεως.

Ἄλλοτε πάλιν, δεκατέσσαρας ἡμέρας μετὰ τοῦτο, ἀπήντησα αὐτὸν ἐξερχόμενον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δωματίου, θεωροῦντα τὸ ὑποχιτώνιον αὐτοῦ, ὅπερ εἶχεν ἐπιμελῶς συνεστραμμένον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πάλιν εἶχε τι τὸ ἀσύνηθες, ἐξήτησα νὰ ἴδω τί εἶχεν ἐντὸς περιτετυλιγμένον, καὶ τοι αὐτὸς ἀνθίστατο

ὅτι δὲν εἶνε τίποτε καὶ με διέταττε «νὰ φύγω» ἐπανεπιλημμένως. Ἐκτυλίξας τὸ περιτετυλιγμένον ὑποχιτώνιον, εὗρον αὐτὸ κατὰστικτον ἐκ κερκευμάτος τινος ἀλμυροῦ (*Picklesauce*). Ἐπειδὴ δὲ μόνον τὸ παιδίον τοῦτο ἀνετράφη ἀποκλειστικῶς δι' ἐπιδράσεως πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν κελῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων, ἐγένετο μετ' ὀλίγον τῶσφ φιλάληθες, ἀκέραιον καὶ τρυφερόν, ὅσφ οὐδεὶς ἤθελέ ποτε ἐπιθυμήσει.

Ἀγνοια, Συστολή. Εἰς πάντας βεβαίως εἶνε γνωστός ὁ ἀφελῆς τρόπος δι' οὗ τὰ βρέφη προσβλέπουσιν εἰς νέον τι πρόσωπον, ἔχοντα προσηλωμένα τὰ βλέμματα, ἀπλανῆ, καὶ οὐδόλως συγκλείοντα τὰς βλεφαρίδας. Ὁ ἐνήλιξ μόνον ἀπέναντι ζῶων ἢ ἀψύχων πραγμάτων δύναται νὰ προσβλέψῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τοῦτο, νομίζω, προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὰ παιδία οὐδόλως σκέπτονται περὶ αὐτῶν, ἐκ τούτου δὲ οὐδόλως συστέλλονται, ἂν καὶ ἐνίοτε φοβοῦνται τοὺς ξένους.

Τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς συστολῆς παρετήρησα εἰς τὸν ἐμὸν παῖδα, ἐν ἡλικίᾳ 2½ ἐτῶν· διότι, ἐπιστρέψας μετὰ δεκαήμερον ἀπὸ τῆς οἰκίας ἀπουσίαν, παρετήρησα ὅτι ὁ παῖς οὗτος ἐκράτει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐστραμμένους μικρὸν ἀπ' ἐμοῦ. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἤλθε παρ' ἐμοῦ, ἐκάθισεν ἐπὶ τῶν γονάτων μου, πᾶν δὲ ἔχνος συστολῆς ἐξέλιπε.

Τρόποι μεταδόσεως τῶν ἰδεῶν. Ἐπειδὴ τὰ βρέφη ἐπὶ μακρὸν χρόνον δὲν θακρῶσαι κλαίοντα, ἢ μάλλον μινυρίζοντα, ὁ ἥχος τοῦ κλαύματος αὐτῶν ἐκπέμπεται, ὡς εἰκός, αὐτομάτως καὶ χρησιμεύει πρὸς δήλωσιν ὑπάρχοντος πάθους. Οἱ πρῶτοι οὗτοι ἤχοι ἀλλοιοῦνται μετὰ τινα χρόνον, καὶ δὴ κατὰ τὸ προκαλοῦν αὐτοὺς ἐκαστοτε αἴτιον, ὅπως π.χ. κατὰ τὴν πείναν ἢ τὸ ἄλγος. Τοῦτο παρετήρηθη εἰς τὸν ἐν λόγῳ παῖδα ὅταν ἦτο ἡλικίας 11 ἐβδομάδων, πολὺ δ' ἐνωρίτερον, ὡς μοι φαίνεται, εἰς ἄλλο ἐκ τῶν ἐμῶν τέκνων. Ὅπως ποτ' ἂν ἦ, ὁ παῖς ἐφάνη μανθάνων νὰ κλαίῃ κατὰ θέλησιν ἢ ἄλλως νὰ διαστρέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς δήλωσιν ὅτι ἤθελέ τι. Γενόμενος δὲ 46 ἡμερῶν, ἐξέπεμψε κατὰ πρῶτον ἐλαφροῦς τινὰς φθόγγους ἄνευ σημασίας πρὸς εὐχαρίστησιν αὐτοῦ, ὅς μετ' ὀλίγον παρήλλαπτεν. Ἀρχὴ τις πρὸς γέλωτα παρετήρηθη τῇ 113 ἡμέρᾳ· εἰς ἄλλο ὅμως παιδίον πολλῶ πρότερον. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον ἐνόμισα, ὡς εἶπον καὶ ἀνωτέρω, ὅτι ἤρξατο ἀποπειρώμενος νὰ μιμηθῇ φθόγγους, ὡς ἐπραττεν εἰς πολὺ βραδύτεραν περίοδον. Ἐν ἡλικίᾳ 5½ μηνῶν ἐπρήξατο τὸν ἐναρθρον φθόγγον *να*, χωρὶς ὅμως νὰ συνδέσῃ μετ' αὐτοῦ οἰανδήποτε ἔννοιαν. Ὅταν δὲ ὑπερέβη τὴν μονοετὴ ἡλικίαν μετεχειρίζετο σχήματα διὰ τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἐπιθυμιῶν. Οὕτως, ὅπως φέρω ἀπλοῦν τι παράδειγμα, ἐδωκέ

μοι ποτὲ τεμαχίον χάρτου καὶ ἔδειξεν εἶτα πρὸς τὸ πῦρ, ἐπειδὴ συχνάκις εἶχεν ἰδεῖ χάρτην καίόμενον, τοῦτο δ' ἔτερπεν αὐτόν. Ἀκριβῶς ἐν ἡλικίᾳ ἐνὸς ἔτους προέκοψε τῶσφ ὥστε ἐφεῦρε λέξιν διὰ τὸ φαγητὸν, τὴν *num*· τί ὅμως ἠνάγκασεν αὐτὸν πρὸς τοῦτο δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψω. Ἐκτοτε δὲ ὅταν ἐπέεινα ἀντὶ νὰ κλαίῃ μετεχειρίζετο τὴν λέξιν ταύτην ὠρισμένως, ὡς ῥῆμα ἐκφράζον σαφῶς ὁσέ μου φαγητὸν. Ἡ λέξις λοιπὸν αὕτη ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν *ham*, ἣν ἡ κόρη τοῦ κ. *Taine* μετεχειρίζετο εἰς ἡλικίαν ὀψικιτέραν (14 μηνῶν). Μετεχειρίζετο δὲ τὴν λέξιν *num* καὶ ὡς οὐσιαστικὸν ἐν εὐρείᾳ σημασίᾳ· οὕτω π.χ. τὸ σάκχαρον ἐκάλει *schu-num*, βραδύτερον δὲ διδάχθει τὴν λέξιν *black*, ἐκάλει τὸν ξηρὸν ὀπὸν τῆς γλυκυρρόζης (διάμπολι) *black-schu-num*—μέλαν σακχάρινον φαγητὸν.

Ἰδιάζουσιν ὅλως ἐντύπωσιν μοι ἐπροξένησεν ἡ ἐξῆς παρατήρησις, ὅτι δὴλ. ζητῶν τροφήν διὰ τῆς λέξεως *num* ἐδίδεν εἰς τὴν φωνὴν αὐτοῦ (ἀντιγράφω ἐνταῦθα τὰς τότε σημειωθεῖσας λέξεις) «λίαν σαφῆ ἐρωτηματικὸν τόνον κατὰ τὸ τέλος τοῦ φθόγγου τούτου.» Καὶ εἰς τὸ Ἄα δὲ, ὅπερ κατὰ πρῶτον μετεχειρίζετο, ὅταν ἀνεγνώριζε τι ἢ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εικόνα ἐν τῷ κατόπτρῳ, ἐδίδε τὸν τόνον τοῦ ἐπιφωνήματος, ὅπερ μετεχειρίζομεθα ἐκπληττόμενοι. Ἐν ταῖς τότε δὲ σημειώσεσιν ἔγραψον, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν τονισμῶν τούτων φαίνεται αὐτομάτως παραγομένη, ἀπορῶ δὲ πῶς ἔκτοτε δὲν ἐγένοντο ἄλλαι παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἀναφέρω ὅμως τούναντιον, κατὰ τὰς σημειώσεις μου, ὅτι ὁ παῖς ἐν ἡλικίᾳ 18 21 μηνῶν, ὅταν δὲν ἤθελε νὰ πράξῃ τι κατ' οὐδένα τρόπον, ἐτροποποιεῖ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, μεταβάλλων αὐτὴν εἰς πεισιμονώδη τινὰ μινυρισμόν, ὡς ἂν ἔλεγεν ἰσχυρογνώμωνος «δὲν τὸ θέλω», ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ *χη* αὐτοῦ ἐξέφραζε «ναι, μάλιστα». Ὁ κ. *Taine* ἀποδίδει ἐπίσης μεγάλην σημασίαν εἰς τὸν λίαν ἐκφραστικὸν τονισμόν τῶν φθόγγων, οὗς τὸ θυγάτριον αὐτοῦ μετεχειρίζετο πρὶν ἢ διμιλήσῃ. Ὁ ἐρωτηματικὸς τόνος, θν ὁ παῖς μου ἐδίδεν εἰς τὴν λέξιν *num* ζητῶν φαγητὸν, ἦτο ἰδιαζόντως ἀξιοπαρατήρητος· διότι ἐὰν θελήσῃ τις νὰ προσέρῃ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μίαν μόνον λέξιν ἢ βραχεῖαν τινὰ πρότασιν, θέλει εὑρεῖ, ὅτι τὸ μουσικὸν ὕψος τῆς φωνῆς αὐτοῦ αὐξάνεται σημαντικῶς πρὸς τὸ τέλος. Παρατηρήσας δὲ τότε τοῦτο οὐδόλως προέβλεπον, ὅτι οὕτως ἐπιθεβαίουται ἡ γνώμη, ἣν ἄλλοθι που ἐξέβηκα, ὅτι πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωπος μετεχειρισθῇ ἐναρθρον λόγον ἐξήγαγε τόνους κατὰ κλίμακα ἀληθῶς μουσικῆν, ὅπως ὁ ἀνθρωπίθηκος *Υλοβάτης*.

Αἱ ἀνάγκαι λοιπὸν τοῦ παιδίου ἐν ἀρχῇ μὲν ἐκδηλοῦνται δι' αὐτομάτων κραυγῶν, κατὰ μικρὸν τροποποιουμένων, τὸ μὲν ἀτυνειδῆτως, τὸ

δὲ, ὡς μοὶ φαίνεται, ἐκουσίως, ὡς τρόποι μεταδόσεως ἰδεῶν, ἢ ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς ἀσυνειδήτου ἐκφράσεως τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου ἢ διὰ χειρνομιῶν καὶ ἄλλων σχημάτων, λίαν ἐκφραστικῶς δὲ διὰ τῶν διαφορῶν τονισμῶν· τέλος διὰ λέξεων γενικῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐφρευρισκομένων καὶ ἐχουσῶν πρῶτον μὲν γενικὴν σημασίαν, εἶτα δὲ μᾶλλον ὠρισμένην, καὶ κατ' ἀπομίμησιν γενομένων ἐκείνων, τὰς ὁποῖας ἀκούει. Αἱ τελευταῖαι μάλιστα κληθάνονται μετ' ἀξιοθκαυμάστου ταχύτητος. Τὸ παιδίον νοεῖ, ἐν τῷ ὠρισμένῳ ὅμως ὀρίῳ καὶ εἰς πρωτομάτην, κατ' ἐμὴν γνώμην, περίοδον ἠλικίας, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἐπιμελουμένων αὐτῷ, ἐκ τῆς ἐκφράσεως τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου αὐτῶν. Μόλις δὲ δυνάμεθα ν' ἀμφιβάλλωμεν περὶ τῆς κατανόησεως τοῦ μειδιάματος, μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι τὸ παιδίον, οὐκίνας τὴν βιογραφίαν περιέγραψεν ἐν ταῦτα, ἢ νοεῖ τὴν συμπληθεῖ ἐκφρασίαν ἐν ἠλικίᾳ πέραν ὀλίγον τῶν ὅ μινων· διότι γινόμενον ὅ μινων καὶ II ἡμερῶν εἰδείκει βεβαίως συμπάθειαν πρὸς τὴν τροπὴν αὐτοῦ προσποιημένην τὴν κλαίουσαν. Ὅταν δὲ, μονοστὲς σχεδὸν ὄν, ἔχει ἐπι τῆ καλῆ διεξκομῆς νέου τινος τεμχίου, ἐσπούδαζε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἐκφρασίαν τῶν περὶ αὐτὸ παρεστῶτων. Πιθανῶς δὲ ἐξηρτάτο τοῦτο καὶ ἐκ διαφορᾶς περὶ τὴν ἐκφρασίαν καὶ οὐχὶ μόνον περὶ τὴν μορφὴν τῶν χαρακτήρων, καθόσον πρόσωπά τινα ἤρεσκον αὐτῷ βεβαίως πλεῖον τῶν ἄλλων καὶ εἰς περίοδον μάλιστα πρωτομάτην, μικρὸν μετὰ τὴν ἐξάμνηον ἠλικίαν. Πρὶν ἢ γείνη δ' ἑνὸς ἔτους ἤνοει τόνους καὶ σχήματα, ὅπως καὶ πολλὰς λέξεις καὶ βραχεῖαις προτάσεις. Λέξιν τινα, τὰ ὀνομα τῆς τροφῆς αὐτοῦ, ἤνοει ἀκριβῶς ὄν πεντάμνηον, προτοῦ ἐφεύρη τὴν πρώτην αὐτοῦ λέξιν *num*. Τοῦτο δὲ εἶνε ἐπόμενον, καθόσον γνωρίζομεν, ὅτι τὰ ἀτετέστερα ζῆα εὐκόλως διδάσκονται νὰ νοῶσι λέξεις προφερομένας!

Ἐν ταῦτα τελευταίωσι αἱ παρατηρήσεις τοῦ Δάριου περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν λειτουργιῶν τοῦ μικροῦ αὐτοῦ παιδός. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ὕψηλότης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βρατισλαβίας *Hugo Magnus* ἐδημοσίευσε πραγματεῖαν *Περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς αἰσθήσεως τῶν χρωμάτων*, ἐν ἣ ἐξέθετε νέας ὄλας γνώμας, συμβαλλούσας εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἰδέας τῆς κατὰ μικρὸν ἀναπτύξεως τῶν πνευματικῶν τοῦ ἀνθρώπου ἰδιοτήτων, παρέθηκεν ὁ Δάριος ἐν τῷ ἀνωτέρῳ βιογραφικῷ σχεδιάσματι τοῦ παιδίου καὶ τὰς ἐκ τοῦ γενομένου ἰδίας παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς αἰσθήσεως τῶν χρωμάτων.

Πρὶν ἢ ὅμως ἀναφέρωμεν αὐτὰς, ἴδωμεν τὴν γνώμην τοῦ *Magnus*, καθ' ὅσον αὕτη σχετίζεται πῶς καὶ μετὰ ζητημάτων τινος τῆς φιλολογίας.

Κατὰ ταύτην λοιπὸν οἱ πρωτόγονοι λαοὶ ἐστέρουτο τῆς ἰδιότητος τοῦ διακρίνειν τὰ χρώματα, ἢ δὲ διάκρισις αὐτῶν *εἴλεπε καὶ μέχρι τῶν χρόνῳ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὄμηρου*. Παρὰ τῷ ποιητῇ δηλ. τοῦτο ἔλλειπυοσιν ἀπὸ τῶν τοποθεσιῶν, τοῦ χαρακτηριζομένου τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τῆς εἰκονιζομένης χρονικῆς περιόδου, τὰ χρώματα. Τὸ *ξανθὸν καὶ τὸ ἐρυθρόν* εἶνε τὰ μόνα πρὸ αὐτῷ ἐν συνηθειᾷ. Ἄφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἐκφρασίαν τῶν χαρακτηρισμῶν τῶν διαφορῶν τοῦ φωτός παραλλαγῶν μεταχειρίζεται πλῆθος ἐκφράσεων, εἰς τοιοῦτον μάλιστα βαθμὸν, ὡστε σήμερον ἢ μετᾳφρασεῖς αὐτῶν καὶ ἢ ἀκριβῆς ἀπόδοσις εἶνε ὀλας ἀδύνατος. Διότι οἱ ἐπὶ τῶν Ὁμηρικῶν χρόνων ἄνθρωποι παρετήρουσαν ἢ ἡσθάνοντο καὶ τὴν λεπτοτάτην τοῦ φωτός παραλλαγῆν ὡς τοιοῦτου, ἐνῶ ἡμεῖς σήμερον αἰσθάνομεθα ἀντ' αὐτῆς εἰδικόν τι χρώμα. Ἀσχοληθεῖσα δὲ ἡ *φιλολογία* μέχρι τοῦδε δὲν ἔδωσε πειστικὰς ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν πρὸ Ὄμηρου χρωμάτων καὶ τῶν ἀκατανόητων περιγραφῶν τοῦ φωτός καὶ τῶν παραλλαγῶν αὐτοῦ.

Ἴδου δὲ τί γράφει καὶ ὁ Δάριος περὶ τοῦ παιδός αὐτοῦ. Σημειωτέον δ' ἐν ταῦτα ὅτι ἡ παιδικὴ τῶν λαῶν ἠλικία δὲν εἶνε διάφορος τῆς βρεφικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἠλικίας.

« Ἀκολουθῶν προσηκτικῶς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τῶν παιδιῶν μου ἐξεπλάγην παρατηρήσας, ὅτι δύο ἐξ αὐτῶν ἢ τρία, ἅμα φθάσαντα εἰς τὴν ἠλικίαν καθ' ἣν ἐγνωρίζον τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν συνήθων πραγμάτων, δὲν ἠδύναντο ὄλας νὰ ἀποδώσωσιν τὰ ἀρμόζοντα ὀνόματα εἰς κωχρωματισμένας γραμμάς, καίτοι ἐγὼ ἐπανελημμένως ἀπεπειράθην νὰ διδάξω εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν χρωμάτων. Ἐνθυμοῦμαι δὲ καλῶς ὅτι τότε ἤμην τῆς γνώμας, ὅτι τὰ τέκνα μου ἦσαν πρὸς τὰ χρώματα τυφλά, ἀλλὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα ἐφάνη μάττιος φόβος. Ἀνακοινώσας δὲ τὸ γεγονός τοῦτο καὶ εἰς ἄλλο τι φιλικόν πρόσωπον, ἐμαθὼν ὅτι καὶ αὕτη εἶχε παρατηρήσει ὅμοίαν περίπτωσιν. Ἐκ τούτου γίνεταί δὲ ἄλλο, ὅτι δαίται μείζονος ἐρεῦνης ἢ δυσκολία ἢ αἰσθάνονται μικρὰ παιδιὰ εἶτε ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν εἶτε, πιθανότερον, ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν τῶν χρωμάτων. Ἐν ταῦτα προσθέτω ὅτι καὶ ἡ αἰσθησις τῆς γεύσεως μοὶ ἐφάνη τότε, ὅτε τὰ τέκνα μου ἦσαν λίαν μικρὰ, διάφορος τῆς τῶν ἐνηλίκων ἀνθρώπων. Τοῦτο δ' ἐξάγιο καθ' ὅσον δὲν ἀπεστρέφοντο ταῦτα ῥηον μετὰ σακχάρου καὶ γάλακτος, μήγμα, ὅπερ εἰς ἐνηλικίους εἶνε ἀσθεῖς καὶ ναυτιώδες» πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῶν ἀγάπης πρὸς τοὺς ὄξεινοτάτους καὶ ἄωροτατους καρπούς, π. χ. πρὸς τὰ ἄωρα φραγγοστάφυλα καὶ τὰ ἄγρια μήλα.»

Κώδην παράγεται ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως

caudex, σημαίνουσας κορμὸν δένδρου, διότι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ νόμοι ἐχαράσσοντο ἐπὶ τῶν φλοιῶν τῶν δένδρων ἐπίσης τὸ ὄνομα κωδίκελλος παράγεται ἐκ τοῦ *caudiculus* (κλωνάριον), ὑποκοριστικοῦ τοῦ *caudex*.

Τὰ παρὰ τῷ λαῷ ἐν Ἀθήναις τελούμενα ΔΩΔΕΚΑΗΜΕΡΑ

Τὰ δωδεκάημερα ἔρχονται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων καὶ περατοῦνται τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων. Ἄρχονται δὲ κυρίως τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων· διότι τότε τὰ παιδιὰ, περιερχόμενα ἐν ταῖς γειτονεῖαις, φάλλουσι τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, Καλὴ ἑσπέρας, ἄρχοντες· ἂν ἦναι ὀρισμὸς σας Χριστοῦ τὴν θείαν γέννησιν νὰ πᾶσ' ἀρχοῦσας κτλ. κατὰ τὸ γνωστότατον ἐν Ἀθήναις ἐντυπὸν ἄσμα, ὅπερ ὅμως, ἐὰν εἰκάσῃ τις ἐκ τοῦ μακαρινικοῦ ὕφους τῆς γλώσσης καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας, πείθετα ὅτι δὲν προέρχεται ἀπὸ τοῦ λαοῦ, οὐδὲ παλαιὸν πολὺ ὅτι εἶναι. Ἄντ' αὐτοῦ ἐλέγετο ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις ἄνομοιοκατάληκτον εἰς δημῶδη γλώσσαν ἄσμα, οὗ τινος ἢ ἀρχὴ ἦτο,

Χριστόγεννα, πρωτόγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου,
πρῶτα γεννήθη κι' ὁ Χριστὸς στή πόλι Γαλιλαία.

Τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων προσπαθεῖ ἕκαστος νὰ ἔχη τὴν τράπεζαν αὐτοῦ πλουσιωτάτην, διότι ἡ ἡμέρα αὕτη πίπτει ἐν χειμῶνι, ὅτε πρέπει τις νὰ τρώῃ καλῶς, ὅπως θερμανθῆ, καθὼς τὸ Πάσχα πάλιν φρονουοσιν ὅτι πρῶτιστα πάντων, ἐπειδὴ τότε εἶναι κωλοκαίρια, ὀφείλει ἕκαστος νὰ φέρῃ καινουργῆ ἑνὸν ματὰ ἐπὶ τούτῳ λέγουσι τὴν ἐξῆς παροιμίαν ἐπὶ τῆς σκηνρίας·

Γλυκὰς ὁ ὕπνος τὸ πρῶτον,
γλυκὰς ὁ τὴ Λαμπρὴ·

λέγουσι δὲ καὶ ταύτην· « νῶξα τοῦ Χριστοῦ νὰ φάω καὶ τὴν Λαμπρὴ νὰ φέρωγα.»

Τὴν παραμονὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, περιερχόμενα πάλιν τὰ παιδιὰ, φάλλουσι τὸν Ἀγιον Βασίλειον·

Ἅγιος Βασίλειος ἔρχεται ἀπὸ τὴν Καισαρεία,
βασταίει πάντα καὶ χαρτί, χαρτί καὶ κωλαμάρι·
Βασίλει, φέρεις γράμματα, πέ; μαε τὸ ψαλτήρι·
καὶ τὸ βιβλίον τ' ἄρθησε νὰ πᾶ τὸ ψαλτήρι·
ἐπεὶ ταν τὸ βιβλίον του γλωσσῆς βλαστῶσε·
καὶ ἀπ' αὐτοῦ γλωσσῆς βλαστῶσε·
περὶ τοῦ τραγουδοῦσιν·
ὅχι περὶ τοῦ μοναχᾶ παρὰ καὶ χειλιθόνια.

Κατασκευάζουσι δὲ γλυκὰ διὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους, ὅπως φάγωσιν ἐξ αὐτῶν καὶ οὕτως ὄλον τὸ ἔτος ἢ ζωὴ των εἶναι γλυκαῖα. Ἐκ τῶν τούτων κατασκευάζουσι μέγαν καὶ δι' ἄρωμάτων ἐζυμωμένον ἄρτον, ἐν ᾧ ἐνθέτουσι νόμισμά τι· τούτον διαιροῦσιν εἰς τόσα τεμάχια, ὅσα εἶναι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας· ἐκ τῶν δ' αὐτῶν χωρίζουσι τεμάχιον τῆς οἰκίας, τοῦ σπητιῶ, ὅσοντες αὐτὸ εἰς τοὺς ἐφεστίους, οὕτως εἰπεῖν, θεοῦς, εἰς τὴν τύχην τῆς ἐν γένει οἰκογενείας, καὶ

ἄλλο τεμάχιον διὰ τοὺς πτωχοὺς, ὅπερ διανέμουσιν εἰς τούτους.

Τὴν δ' ἡμέραν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους πορευόμενοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν λαμβάνουσι μεθ' ἑαυτῶν καρπὸν ροῖας, ὄν ἀφ' ἑσπέρας ἐκθέτουσιν εἰς τὰ ἄστρα, ἵνα λειτουργηθῇ ἐπανερχόμενοι δ' ἐκ τῆς ἐκκλησίας θραύουσιν αὐτὸν, κτυπῶντες ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου ἐνδοθεν τοῦ οἴκου, λέγοντες «ὄσα σπυριά ἔχει τὸ βῆτιδι, τόσα καλὰ νὰ χυθοῦν στὸ σπητί μας τοῦτο τὸ χρόνο»· λέγουσι δὲ πάλιν ἀποστρεφόμενοι πρὸς τοὺς δαίμονας τοῦ οἴκου· «ὄξω ψύλοι, ὄξω κορέοι, ὄξω τὰ κακὰ τὰ λόγια· μέσα ὕγεια, μέσα εὐτυχία, μέσα τὰ καλὰ τοῦ κόσμου.»

Τὴν δὲ παραμονὴν τῶν Φώτων πάλιν οἱ παῖδες φάλλουσι τὰ Καλήμερα, διὰ τοῦ ἐπομένου ἄσματος·

Καλήμερα, καλήμερα, καὶ πάντα καλήμερα,
κι' ἄ; τὸν καλήμερισουμε τοῦτον μας τὸν ἀρένητ·
ἀρένητ μου, πεντάφεντε, πέντε βολεῖς ἀρένητ,
πέντε κρατοῦν τὸ μαδρὸ σου κι' οὐκὼ τὸ σαληδάρι
καὶ δέκα οὐ παρακαλοῦν ἀρένητ καβαλάρη·
κωθαλικεύεις χαίρεσαι, πεζεύεις καμαρόνεις
κι' ὄπου πατεῖ τὸ μαδρὸ σου πηγᾶδια φανερόνει·
πηγᾶδια, πετροπήγαδα κι' αὐλαῖς μαρμαρομέναις.
Πολλὰ ἴπαμε τ' ἀρένητ μας ἄ; ποῦμ' καὶ τῆς κωρᾶς μας·
Κωρὰ ψηλή, κωρὰ λυγρή, κωρὰ κωμπανοφρῶδα,
κωρὰ μ' ὄταν στολίξωσαι νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησίᾳ σου
βάξεις τὸν ἥλιο πρόσωπον καὶ τὸ φεγγᾶρι ἀστῆθι
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερό βάξεις κωμπανοφρῶδι.
Πολλὰ ἴπαμε καὶ τῆς κωρᾶς ἄ; ποῦμ' καὶ τῆς κόρη·
ἔχεις καὶ κόρην εὐμορφή, πραγματευτῆς τὴν θέλει,
ἂν ἦναι καὶ πραγματευτῆς πολλὰ προικιά γορεύει·
γορεῖ ἀμπέλ' ἀτρύγητα, χωράφια μετὰ στάχια,
γορεύει καὶ τὴ Βενετιά μ' ὄλα τῆς τὰ παλᾶτια.
Πολλὰ ἴπαμε τῆς κόρης τῆς, ἄ; ποῦμ' καὶ τοῦ γιοῦ τῆς·
ἔχεις καὶ γιὸν στὰ γράμματα καὶ γιὸν στοῦ ψαλητηρι,
νὰ δῶσ' ὁ Θεὸς κι' ἡ Παναγία νὰ δάλη πετραχειῖι.
Ἐδῶ ποῦ τραγουδῆσαμε πέτρα νὰ μὴ βράσῃ
κι' ὁ νοικοκύρης τοῦ σπητιῶ πολλοὺς χρόνους νὰ ζῆσῃ.
Ἐφάγαμε τὸν κόκορα, ἄ; φᾶμα καὶ τὴν κότα,
δὲ μας κωρὰ τὸν κόπον μας νὰ βγοῦμ' ἀπὸ τὴν πόρτα.

Οὕτω περατοῦνται τὰ δωδεκάημερα. Κατὰ τὴν διάρκειαν δ' αὐτῶν φρονουοσιν ὅτι ἐπισκέπτονται τὴν γῆν οἱ Καλλικάντζαροι, οἱ Κωλοβελόνιδες, ὅπως ἀποκαλοῦσιν αὐτοὺς ἐν Ἀθήναις. Οἱ Κωλοβελόνιδες εἶναι δαίμονες, πνεύματα κωλοποιὰ, πολλὰ δὲ διεγήσας καὶ ὁ φόβος τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτοὺς μαρτυροῦσι τοῦτο. Εἰσέρχονται νύκτωρ εἰς τὰς οἰκίας καὶ δέρουσι, φονεύουσι, πνίγουσιν, ἀπάγουσι καὶ τρώγουσι τοὺς ἀνθρώπους. Εἰσέρχονται δὲ διὰ τῆς θύρας, προτιμῶσιν ὄμοιως τὴν διὰ τῆς κωμνοδόχου εἰσόδου. Ἄλλ' εὐρέθη ἀντιφάρμακον κατ' αὐτῶν· οἱ δαίμονες οὕτω φοβούονται πολὺ τὸν σταυρὸν καὶ τὸ πῦρ διὸ καὶ εἰς πᾶσαν θύραν ἐγράφεται ἐν ἣ πλοῖονα διακεκριμένα σημεῖα σταυροῦ, ἐκαστοῦ δὲ κατὰ τὰ δωδεκάημερα τὰς νύκτας μακρῶς στόλος ὄρθιος ἐν τῇ κωμνοδόχῳ. Ἐνὸς ἡμέρας δὲ πάντοτε τὰς γυναῖκας, τὰς χήρας, τὰς ἐξερχομένας ἐν νυκτὶ πρὸς ὕδρευσιν, τὰς μακίας. Ἴδου τινες διεγήσεις·

«Ένοὺ Κωλοβελόνη ἡ γυναίκα ἐκοιλοπὸνα. Ἐπῆγε λοιπὸν στὸ σπῆτι μιὰς μαμῆς καὶ ἐχτύπησε τὴν πόρτα» βγαίνει ἡ μαμὴ καὶ τοῦ λέγει τί θέλεις; ἔλα, τῆς λέει, καὶ κοιλοπὸναι ἡ γυναίκα μου ἡ μαμὴ δὲν τὸν ἐγνώρισε, γιατί κί' αὐτοὶ φαίνονται σὺν ἀνθρώποι. Πᾶνε, πᾶνε, πᾶνε, ὅξω ἀπὸ τῆ χώρα τότες τῆς λέει τῆς μαμῆς· ἐγὼ εἶμαι Κωλοβελόνης· πάω κί' σὲ γυρίσω, θέλω νὰ μοῦ ἔχει ἡ γυναίκα μου γεννημένο παιδί ἀρσενικό, γιατί ἀλλοιῶς θὰ σὲ φάω. Ἡ καυμένη ἡ μαμὴ τὰ χρειάστηκε· ἐφυγ' ὁ Κωλοβελόνης, γεννᾷ ἡ Κωλοβελόνησιν κορίτσι· τί νὰ κάνη, τί νὰ κάνη· ἐσκέφθηκε καὶ παίρνει ἴλιγο κερὶ καὶ φιάνει τὸ κορίτσι ἀρσενικό· καὶ εὐτὺς τὸ κᾶθει λάσπη· πάει πίσω στὸ σπῆτι τοῦ ὁ Κωλοβελόνης, κυττάζει τὸ παιδί τοῦ ἀρσενικό· τὸ παίρνει τὸ λοιπὸν νὰ τὸ ζεστάνη στὴ φωτιά καὶ τότε φάνηκε κορίτσι· τρέχει λοιπὸν στῆς μαμῆς· πάει στὴ πόρτα, βλέπει τὸ σταυρό, πάει στὴ καμινάδα, βλέπει τὸ στύλο κ' ἔκει· ἐστάθηκε λοιπὸν ἀπ' ὅξω ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς καὶ τῆς ἔλεγε· κυρὴ μαμὴ, τὸ παιδί τοῦ μοῦ γεννήθηκε ἔγινε κορίτσι· μὰ κείνη, μωρὲ ἑμᾶτις μου, ἦτανε κουκουλωμένη μὲ δεκαπέντε πεπλώματα, ὡς ποῦ ἐξημέρωσε καὶ ἐφυγ' ὁ Κωλοβελόνης.»

Ἄλλο διήγημα εἶναι καὶ τὸ ἔξῃς: «Μία γυναίκα σηκώθηκε τὴ νύχτα νὰ πάη στὸ μύλο· ἐκεῖ ὁ μύλωνας ἦτανε Κωλοβελόνης· τὴν ἀγάπησε καὶ ἤθελε νὰ τὴν πάρη· μὰ κεί πᾶει κ' ἕνας ἄλλος χωριάτης γιὰ ν' ἀλέση· τοῦ λέει λοιπὸν ἐκείνη «τὸ καὶ τὸ: μόνε νὰ μὲ γλυτώσῃς· νὰ φορτώσῃς στὸ γαϊδοῦρί μου τὰ τσουβάλια, μέσα κ' εἶ βαινεις καὶ μένα καὶ μ' ἀφίνεις καὶ τὸ γαϊδοῦρί μου ξέρει τὸ σπῆτι.» τὴν ἐφόρτωσε τὸ λοιπὸν μὰζὺ μὲ τὰ τσουβάλια καὶ πάει στὸ σπῆτι τῆς. Κατεβαίνει ἀπὸ τὸ μύλο ἀπάνω ὁ Κωλοβελόνης καὶ γυρεύει παῦσαι ἡ Μάρω, ποῦ ἡ Μάρω τρέχει στὸ δρόμο, προφταίνει τὸ γαϊδοῦρι· κυττάζει, δὲν ἔβλεπε τὴ Μάρω· ἐγύριζε γύρω γύρω τὸ γαϊδοῦρι καὶ ἔλεγε· πάνω γόμι, κάτω γόμι καὶ ἡ Μάρω ποῦ εἶναι; ὡς ποῦ ἔρτασε τὸ γαϊδοῦρι στὸ σπῆτι καὶ ἔφυγε ὁ Κωλοβελόνης καὶ ἔτσι ἐγλύτωσε ἡ κακομοίρα ἡ Μάρω.»

Ὁ πρῶτος τῶν Κωλοβελόνιδων ἔρχεται εἰς τὴν πόλιν τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τὴν ἐπομένην νύχτα· φεύγουσι δὲ τὴν πρώην τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων· διότι, ὡς εἶπομεν, φοβοῦνται πολὺ τὴν θρησκείαν, ὁ δὲ σταυρὸς καὶ ὁ ἀγιασμὸς τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων διώκει αὐτούς· τῶν πόλεων· ἐπὶ τούτοις διηγούνται, ὅτι δύο γείτονες γυναίκες εἶχον συμφωνήσει νὰ ἐγερωθῶσι τὴν νύχτα νὰ ζυμώσωσιν ἄρτους· τοῦτο μαθόντες οἱ Κωλοβελόνιδες, πολὺ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐπορεύθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μιᾶς τῶν γυναικῶν καὶ κρούσαντες τὴν θύραν τῆς, γειτόνισσα, εἶπον, σὴκω νὰ ζυμώσῃς· μετὰ τινὰ ὥραν κρού-

σαντες πάλιν παρέλαθον αὐτὴν φέρουσαν ἐπ' ὤμου τοὺς ἄρτους· πολλὴν βαδίσαντες ὁδὸν λέγουσιν εἰς αὐτὴν «τώρα θὰ σὲ φάμε»· σταθῆτε, τοὺς λέει ἐκείνη, νὰ σὰς πῶ ἕνα παραμῦθι· ἅμα λοιπὸν τοὺς ἔλεγε τὸ παραμῦθι ἐφώναζεν ὁ πρῶτος ἀλώχτερας· μαῦρος εἶσαι, λένε οἱ Κωλοβελόνιδες, καὶ δὲ σὲ φοβόμαστε (ἔλεγον ὅτι νύξ εἶναι εἰσέτι)· ὕστερα ἀπὸ ἴλιγο ἐφώναζε ὁ δεῦτερος ἀλώχτερας· κόκκινος εἶσαι τοῦ λένε καὶ δὲ σὲ φοβόμαστε (τουτέστι λυκαυγής)· στὰ τελευταία ἐφώναζεν ὁ τελευταῖος ἀλώχτερας· ἄσπρος εἶναι λένε (ἡμέρα)·

Ἀντίστα νὰ πηγαίνουμε γιατί ἔρχεται ὁ ζουλόπαπας μὲ τὴν ἀγισσοῦρά του καὶ μὲ τὴ βρεχοῦρά του!

Ὁ Κανάρης, ὡς αὐτὸς μοὶ διηγήθη, ὤμωσε τὸν ὄρκον τῶν «Φιλικῶν» ὅτε χάριν ἐμπορίου εὑρίσκετο εἰς Σαλαγράν, (ἀντικρὺ τῆς Βονίτσας), κατὰ τὸ 1819.

Ὁ Καποδίστριας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἀυτογράφου παραλαβῆς του, ἦν ἀνεκάλυφα ἐν τῷ χροτοφυλακίῳ Λευκάδος, ὡς ἔκτακτος ἀπεσταλμένος τῆς Ἰονίου Πολιτείας ἐν Λευκάδι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ νῆσος ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐλάμβανε μηνιαίαν ἐπιχορήγησιν τάληρα ἑκατὸν ὀγδοήκοντα.

Ἐν Λευκάδι.

Ἀρ. Β.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Π. ΠΑΤΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Κύριε Χρυσόβεργη σοὶ εὐχόμεθα ὁμοίως τὴν Γερρόντισσα καὶ δ. λους τοὺς ἰδικούς μας.

Μετὰ τὴν ἐρώτησιν τῆς ὑγειᾶς σας, σὰς φανερόνομεν, ὅτι τὴν περασμένην ἑβδομάδα, τὴν τετράδην, ἦλθον εἰς τὸ μοναστήρι ὅπου ἡσυχάζομεν μερικοὶ στρατιῶται μὲ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ Γκούρα, καὶ μὲ ἐπῆραν διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Γαστούνην ὅπου εὑρίσκεται καὶ ἡ ἐξοχότης του· ὅθεν ἐκινήσαμεν τὴν πέμπτην, καὶ ἕως σήμερον τετράδην εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Δίδρη ἐξ αἰτίας τοῦ χειμῶνος· σήμερον μελετῶμεν νὰ κινήσωμεν σὺν Θεῷ ἀγίῳ· λοιπὸν σὰς πληροφοροῦμεν μὲ τὸ παρὸν μας ὅτι εἵμεθα καλὰ εἰς τὴν ὑγείαν μας, καὶ εἰπὲ τὴν Γερρόντισσαν νὰ μὴ λυπηθῆται καὶ ἡ Θεία Πρόνοια ὅλα τὰ οικονομεῖ καὶ τὰ διορθώνει, καθὼς πολλὰκις τὰ οικονομεῖσθε. Δὲν ἰξεύρομεν πῶς ἐπεράσατε αὐτοῦ, καὶ ἂν ἐνοχλήθητε, καὶ μὲ τὸν πρῶτον πεζὺν δώσατέ μας νύξιν· ἀπὸ Γαστούνης ἂν εὐρωμεν κανένα διὰ τὰ αὐτῶν θέλει σὰς γράψωμεν πάλιν· πλὴν εἰπὲ τὴν Γερρόντισσαν ἄς μὴν ἐνοιάξεταί· εἶητε ὑγιαίνοντες.

Ὁ εὐχέτης σας

1825, Ἰανουαρίου 28, Δίδρη. † Πατρῶν ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

1. Ἐκδοθέν ἐν τῷ Β. Γ. Μ. ἔτος 1825.

Ἦθθεν ὀνομάσθη

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἰδρύσας τὴν νέαν πρωτεύουσαν, ἐκόσμησεν αὐτὴν διὰ πολλῶν εὐκτηρίων οἰκῶν. Ὁ πρῶτιστος τῶν εὐκτηρίων τούτων οἰκὸν ἀφιερῶθη ἔκτοτε καὶ παρέμεινε ἀφιερῶμενος εἰς τὴν ὑπερτάτην τοῦ Θεοῦ Σοφίαν, οὐχὶ δὲ εἰς γυναῖκά τινα ἀγίαν, ὡς ὑπέλαθον καὶ ἄχρι τοῦδε ὑπολαμβάνουσι πολλοὶ ἐκ τῶν τοῦ ὄχλου. Τὸ ἐρτολόγιον τῆς ἐκκλησίας ἀναφέρει μὲν γυναίκα Σοφία κалуμένης, ὧν ἡ μὲν ἐμπερυόρθη ἐπὶ Ἀδριανοῦ μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς θυγατέρων, Πίσταως, Ἑλπίδος καὶ Ἀγάπης, ἔτερα δὲ ὑπέστη τὸν θάνατον τοῦ μαρτυρίου ἐπὶ τοῦ τελευταίου διωγμοῦ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, καθ' οὓς καὶ ἡ ἀγία Εἰρήνη. Ἀλλ' ὁ ναὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου οὐδὲν κοινὸν ἔχει πρὸς τὰς ἀγίας ταύτας. Ἐν τῇ Δ' ἑκατονταετηρίδι ὁ χριστιανισμὸς ἔσωζεν εἰσέτι μέχρι τινὸς τὸν ἀρχικὸν ἰδιώτη χαρακτήρα, οἱ δὲ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἐνεφοροῦντο ὑπὸ δικυγῶν περὶ θεότητος ἀντιλήψεων. Ὅθεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφιέρωσε τὸν πρωτεύοντα τῆς νέας πίστεως ναὸν εἰς τὴν ὑπερτάτην τοῦ Θεοῦ Σοφίαν, μὴ περικαλύψας τὴν ἀκαταμέτρητον ταύτης ἔννοιαν δι' ἐξωτερικοῦ τινος τύπου, ὅπως ἐπραξάν οἱ ἀρχαιότεροι ἡμῶν προπάτορες, οἱ στήσαντες μὲν ἐν τῇ ἀκρόπολει τῶν Ἀθηνῶν ἱερὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀλλὰ σωματοποιήσαντες τὴν ἔννοιαν ταύτην διὰ τοῦ ὀνόματος καὶ τῆς εἰκόνης τῆς Ἀθηνᾶς. Τοῦντι ὁ Παρθενὸν τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἰκτινίου καὶ τοῦ Φειδίου οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ τὸ ἐθνικὸν τῆς ἀγίας Σοφίας ἱερόν· καὶ πάλιν ἡ ἀγία Σοφία τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ὁ Παρθενὸν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἀλλ' ἐν τῷ διαφορῷ τρόπῳ καθ' ὃν ἐξεδηλώθη ἡ αὐτὴ ἔννοια εἰς τοὺς δύο τούτους ναοὺς, ἀπεικονίζετο ὀλόκληρος ἡ μεταξὺ τῶν δύο θρησκευμάτων διαφορά.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Πάντες γνωρίζουσι τί εἶνε δυστυχία, τῆς εὐδαιμονίας ὅμως δὲν ὑπάρχει ἀκριβὴς ὀρισμὸς. Τοῦτο δὲ μόνον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ μὲν εὐτυχία καταλαμβάνει συνήθως ἡμᾶς ἄκαντας, τὴν δὲ δυστυχίαν ζητοῦμεν μὲ τὸ κερὶον.

Ὅπως εἰς τὸν περίπατον οὕτω καὶ ἐν τῷ βίῳ, ἡ γυνὴ πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς ἄνδρα μεγαλήτερον αὐτῆς.

Ἐξ ὅλων τῶν φιλικῶν καθηκόντων τὸ εὐαρεστότερον εἰς τοὺς φίλους εἶνε τὸ νὰ μεταδίδωσι πᾶν ὅ,τι ἔτυχε ν' ἀκούσωσι, ν' ἀναγνωσωσιν ἢ

νὰ μάθωσι, δυνάμενον νὰ ταπεινώσῃ ἢ νὰ λυπήσῃ τοὺς φίλους αὐτῶν.

Πολλὸς κόσμος ἤθελεν ἀποθάνει τῆς πείνης ἐντὸς ἑβδομάδος ἂν αἰφνης ἐξέλειπον τὰ ἑπτὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα, πρῶτοι δὲ οἱ ἔχοντες ἐπάγγελμα νὰ κταφέρωνται ἀπὸ τοῦ ἁμώδονος κατ' αὐτῶν. (Ἀλφόνσος Κάρ).

Πρὸ μικροῦ ἐξεδόθη ἐν Σύρω, ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Γ. Φραγκλι, ἐπιτυχεστάτη ἐμμετρος καὶ ἐλευθέρη μετάφρασις τῆς γνωστῆς κωμωδίας τοῦ Μολιέρου «Ὁ Ἀμφιτρυών», ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα τεμάρια. Σημειοῦμεν δὲ χάριν τῶν μὴ γνωρίζοντων τὴν κωμωδίαν ταύτην, ὅτι ἐν τῇ ἐπομένῃ σκηνῇ ὁ Σωσίας, ὑπὲρ τῆς τοῦ Ἀμφιτρυόνος, βασιλείας τῶν Θηβῶν, ἀποπέλλεται παρ' αὐτοῦ πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Ἀλκμήνου, ἵνα τῇ ἀναγγεῖλῃ τὴν κατὰ τῶν Τηλεβῶν νίκην τοῦ καὶ τὴν προσεχῆ εἰς Θήβας ἐπάνοδόν του.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΜΦΙΤΡΥΩΝΟΣ

ΣΩΣΙΑΣ

Τίς εἶ εἴμ' ἐσοχώτατοι, ὅλου τοῦ κόσμου φίλος! Ἄ! τρέμω ὅλος σὺν λαγὸς, μολίς πρὸς τὴν ψύλλος. Ἄμ' εὐμορφή εἶναι αὐτὴ ἡ φρονιμὰδα τώρα, νὰ περιφέρειται κανεὶς εἰς τοὺς ὀρούμους τέτοια ὥρα; Ὄ; τόσο ὁ ἀφέντης μου παίρνει τιμὰς καὶ δίδει, καὶ ὅμως παίζει εἰς ἐμὲ πολὺ κακὸ παιγνίδι. Ἄν ἦτο πλέον εὐσπλαγχνος ὀλίγον, ἴσα ἴσα ποτὲ τοῦ δὲν θὰ μ' ἔσταλλε μέσα σὲ τέτοια πίσσα. Πολὺ καλὸ! ἡθέλησε νὰ ἔλθω κ' ἱστορήσω ταίς νίκαις του, καὶ νὰ εἶπω πῶς ἔργαται ὀπίσω· γιατί δὲν ἐπερίμενε νὰ ζημερώσῃ ἡ ἡμέρα; Ἄλλοίμονο, Σωσία μου! ἔτσι τὰ φέρον' ἡ σφαῖρα πάντ' ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸν ζυγὸ κί' ὅσο κανεὶς δουλεύει μεγάλοιο, μεγαλιέτρα κ' ἡ μοῖρα τὸν παιδεύει. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄργοντες, ποῦ λές, καὶ οἱ μεγάλοι, θέλουν τὰ πάντα δι' αὐτοὺς νὰ κλίνουν τὸ κεφάλι. Μὰ εἶν' αὐτῆ, μεσίνουκα, φασάει, ψυχάλιζει, μὰ εἶναι ζέστη, ἡ βροχῆ, βροντάει καὶ χιονίζει· δὲν τοὺς ἐγγίζει τέσσαρα! κί' ἂν σκάσῃς κί' ἂν πλαντάξῃς, διέταξαν; ὥσαν ποῦλι ἀνάγκη νὰ πετάξῃς. Εἵκοσι χρόνων τακτικὴ, πιστὴ ὄρησις, ὡς νὰ μὴν ἔγινεν, ἐνθ' μίτ' ἰδιοτροπία εἰς τὰ καλὰ καθούμενα μικρὴ τῆς κεφαλῆς των, σοὺ ρίχνει ὅλο τὸ βαρὺ χαλαζὶ τῆς ὀργῆς των. Ἄλλὰ καλὰ νὰ πάθωμε! διότι μὰς μαγεῖε ἡ κούφια ὄψις, νὰ ῥωτοῦν:—Ποῖον κύριον δουλεύει ὁ τάδε;—Ἐὼν ἄχροντα! ἔνα φηλὸ κεφάλι!— καὶ φθάνει μόνον εὐτυχίας νὰ μὲς θαρροῦν οἱ ἄλλοι. Καμμιά φορὰ ἐρχόμεθα εἰς τὰ συλλογικὰ μας καὶ κόπτομεν τὰς σχέσεις μας ἀπὸ ταφεντικὰ μὰς· μὰ ἔλα πάλι· ποῦ θαρρεῖς, ὅτι μὰς μαγητίζει ἡ ὄψις των. . . τοὺς βλέπομε, καὶ ἡ καρδιά γυρίζει. Φθάνει νὰ ποῦν: «Σωσία μου», καὶ γίνουσι ὄρνιθι· καὶ νὰ μὰς πάλι ἀπ' τὴν ἀρχῆν, τὸ ἴδιο παραμῦθι! Ἄ! τέλος πάντων ἔβασα. Θάρρῳ πῶς διακρίνει τὸ μάτι μου τὸ σπῆτι μας, κί' ὁ φόβος μου μ' ἀφίνει. Χρειάζετ' ὅμως νὰ σταθῶ καὶ νὰ προμελετήσω πῶς θὰ τὰ πῶ ὅλα αὐτὰ ποῦ θὰ ἐξιστορήσω. Εἰς τὴν κυρὴ σὺν ἤρωας πρέπει νὰ κάμω φρίκη· θὰ παραστήσω ζωηρὰ τὴ μάχην καὶ τὴν νίκην. Μὰ στάσου δὲ, πῶς διαβόλο θεὸς νὰ τὰ καταφέρω, ἀφοῦ δὲν ἦμουν ἐμπροσθὰ καὶ δὲν τὰ καλοῦμαι; Ἄ! δὲν παύεται· λές σπαθίαι, ἀσπίδαις, ῥάπτεις, κόπιαι, καὶ φαίνουσι· σὺν μάρτυρας, κατὰ ποῦ λέν, αὐτόπτης. Ἐπειτα, πόσοι ἐγράφαν καὶ εἶπαν ἱστορίας ἀπὸ μακρὰ, γίτ' πόλεμο καὶ μάχαις κ' ἐκστρατείας! Ἄλλὰ ὡς τόσο μίτ' ἀφίται· τὸ ξαναπερίσω τὸ μᾶθημα, μήπως τυχὸν συμβῆ καὶ τὸ ἐξῆσσω. Ἄς· ποῦμε πῶς ὁ θάλαμος εἶναι αὐτός· ἐμπαῖνον, σὺν παλληκάρι χαϊρετώ καλοναθρεμμένο. Ἄς· ποῦμε τὸ φανὰρι μοῦ πῶς εἶναι ἡ Ἀλκμήνη, καὶ πῶς ἀρχίζω νὰ μιλιῶ ἄς· ποῦμε, πρὸς ἐκείνη.

(Ἀποθάνει τὸν λόγον χαρμῶ).

1. Κ. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

—«Κυρία, ο ύμπερος αγαπητός συμβίων και ο ήμπερος λαμπρός άφέντης Άμφιτρώνων... (Λαμπρά άρχη! άμ' τί θαρρείς;) φιλει και χαιρετῶ σας. Με πλήρη τήν ενθύμησι από τα θέλητρά σας, τούτέστι τα ύμπερα, με έκλεξε πρό πάντων, να έλθω και να σας είπω την νίκη των συμβάντων.»

—«Καλό 'ε τον τον Σωσία μου! καλή τί εύτυχία! πώς χαίρομαι 'που γύρισες όπισω με υγεία!»

—«Κυρία, είναι δι' έμέ τιμή πολύ μεγάλη ζηλεύσουν τε και θα φθονούν την τύχη μου οι Άλλοι.» (Ψυχήμου! τί άπάντησι!)—«Πώς έχει 'ε την υγείαν ο φίλτατος;»—«Καθάπερ, (Ο!) ώπην άνήρ μ' άνδριαν, όνπερ ή δόξα τοιγαρούν φρουρεί 'ε όλα τα μέρη.»

(«Α! μέλι, μέλι, τί θα 'πῃ όταν κανένας ξέρη!»)

—«Και ποτέ δά, «Σωσία μου, όπισω θα κοπιήση με τό καλό, να τον ιδώ και να μ' αναγαλλιάση;»

—«Κυρία, τό ταχύτερον να επιστρέψη μέλλει, άλλ' όχι ούτω γρήγορα οίον ποθεί και θέλει!»

(«Α!»)—«Πώς τα 'καλοπέρασε 'ε την τύχη του πολέμου; τί λέγει τώρα; πώς περνά; έλα, παράστησέ μου.»

—«Όλίγα λέγει, πλην άλλα, κυρία, πράττει πλεον, και σπαρταρούν οι έχθροι 'σαν δίκην ύψαρίων. (Τί διαβολοσυγίνεσαι; 'που σοφ ταξ γετρούνομι!)

—«Και οι άντάρται; λέγε μου.»—«Κάνεις, σας βεβαιώνω, την ήμπεράν μας δρμήν εμπόρας να στήση. Νυν κατεκόφησαν αυτούς και έγουν καταντήσαι τεμάχια, οίον φακαίς από της λεπτοτέρας, τούτέστι γάμω κοίτονται τους 'παίρνει ο άέρας. 'Ο άρχηγός των έπαισε Πτερίλαος, τον είδα νεκρόν, έκουρήθη και ή Τηλεβοόδα. 'Εκόφημεν, έκάφημεν, και τό όποτον τώρα, από της νίκας μας παντού άντιλαλει ή χώρα.»

—«Καλή και ποιός θα τόλγει; 'Α! τί εύτυχία; 'Ελα, παράστησέ μου τα λεπτομερές, Σωσία.»

—«Κυρία, προθυμάτατος' και δίχως να φουσκώσω εκ της τιμης, μιαν είκόν ξεαίρετον θα δώσω της ήμπετέρας νίκης μας άμείωσι. Φαντασθήτε λοιπόν, κυρία μου, λοιπόν, ότι ενθάδε καίται ή πόλις της Τηλεβοότις,

(«'Ο Σωσίας σημασι τα μέρη επί της χειρός του ή επί του έδαφους» διότι είναι πόλις, όσοπερ ή Θήβα, και σχεδόν δέν διαφέρει μόλις. 'Ο ποταμός είναι λοιπόν εκεί, υποθετέον' ήμεις έστήσαμεν λοιπόν ενω ένα ύψατον στρατόπεδον, οι δε έχθροι λοιπόν εις μυριάδας έπιασαν όλον τό λοιπόν κενόν της πεδιάδας. Εις ένα ύψωμα λοιπόν ήτο τό πεζικόν τους, υποθετέον έδωανά, κ' εκεί τό ίππικόν τους, υποθετέον εκείδά. Λοιπόν, έτοιμασθήτε, κυρία μου, ν' ακούσετε χωρίς να φοδηθήτε. Οι πάντες τύτε τους θεούς, κυρία, δεηθέντων, και προσφερθέντων θυσιών, διαταχών δουθέντων, όλων λαμπόντων και πολλών τά 'δόντια των τριζόντων, και των άλλων εις την γην τά πόδια των κτυπόντων χριμετιζόντων και λοιπα, έδόθη τό σημετον. 'Ητο λοιπόν ο καθ' αυτό σκοπός των εναντίων να μας δώσουν ύπισθεν, καθώς υποθετέον, και έστειλαν άπάνω μας τρεις ολλαμούς ίππέων' άλλκ τους άπεδείξαμεν πως δέν θα τό παχάσου, κ' ιδού πως τους έκάμαμεν τώνοντες να τα χάσου. Νά την έδω ή ενδοξη εμπροσθοφυλακή μας, να οι καλοί του Κρίοντες τοξόταις κ' ίδιοί μας, και να τό κέντρον του στρατού με γυμνωμένη σπάθη...»

(«Ακούεται χαίρει τις θηροβοότις.»)

Σταθήτε, και τό κέντρον μου θαρρώ πως θα την πάθη. Μοσ φαίνεται πως ήκουσα 'σαν ταραχή, 'σαν βήμα. [Ακούσθως ο 'Ερμής, φέρων την μορφήν του Σωσίου, έξέρχεται της οικίας του Άμφιτρόωνος, συναντῶ τον Σωσίαν, πείθει αυτόν ότι άπατάται νομίζων ότι είναι ο ύπρητης του Άμφιτρόωνος και έλευσινά τον δέρει και έμποδίζει να έκτελέση την διαταγήν του κυρίου του.]

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Ελθὲ πλησίον, κάθαρμα, έλθὲ να σε θαυμάσω. 'Ηξείρεις άρα, πῆθηκ, πως δια να σου σπάσω τα κόκκαλα αϊσθάνομαι; θερμήν επιθυμώμαι, φθάνει ν' ακούσω να είπης ψευδή απολογία;

ήξείρεις ότι τον θυμόν αυτόν δια να σβύσω ράδδον χρειάζομαι άπλην δια να σε στολίσω;

ΣΩΣΙΑΣ

'Αφου τη φαλμαχία σου σε ήχο άγριεμένο άρχίνησαι, άφεντικό, δέν λέγω γρῶ, σωπαίνω' 'ε αυτά δέν καταπνίνομαι, και θάχης δικίο πάντα.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Θαρρείς λοιπόν, άνόητε, ως άληθη συμβάνατ πως θα πιστεύσ' όλους αυτούς τους μύθους τους όποιούς δια τό υπερφυσικόν άποκαλώ γελοίους;

ΣΩΣΙΑΣ

Καθόλου! είμαι δουλός σου κ' άφεντικό μου είσαι: λέγω λοιπόν πως έγινεν ό,τι ελαροστείσαι.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Ας ήναι! κατά τό παρόν άφίνω την δργήν μου' είπέ, πως δέν υπήκουσας εις την διαταγήν μου; Τήν σύζυγόν μου πριν ιδώ, έδω θα σταματήσω, ίνα τό αίτιγμα αυτό 'που λέγεις ξεηγήσω. Φέρε λοιπόν τα πράγματα εις την ενθύμησιν σου κ' είπέ τό πῶν λεπτομερές, αν θέλης την ζωήν σου.

ΣΩΣΙΑΣ

Πολύ καλά, είμ' έτοιμος' με πριν να τ' άρχινήσω, για κάθε ενδεχόμενον, με χάρι θα ζητήσω. 'Ηές μου πως θές να σου την 'πῶ αυτή την ιστορία; Θες να την 'πῶ, άφεντικό, με ευσυνειδησία, ή όπως είναι 'ε τους 'ηηλους άρχόντους ή συνήθεια; 'Όπου θα 'πῃ, θες να τα 'πῶ με όλη την άληθεια, ή με τα κομπλιμέντα τους και μ' όλο τους τό λουσο;

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Οχι' ζητώ τό άληθές συμβεθεός ν' ακούσω.

ΣΩΣΙΑΣ

Καλά, είμεθα σύμφωνοι. Λοιπόν έρωτήσέ με.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Χθες οτε σε διετάξα να μεταβής, είπέ με... ΣΩΣΙΑΣ

'Α! έρωγα με σύννεφα καταμελωνόμενα, κ' έδλασθημοσ' άφεντικό, χίλιας φοραίς έσένα, την ώρα που 'δρισκόμουνε και τη διαταγή σου.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ.

Πως; εθλιε!

ΣΩΣΙΑΣ.

'Αφεντικό, φθάνει με συλλαβή σου, και τό γυρίζω 'ε της ψευτιάς ως 'που να 'πῃς κρομμύδι.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Ιδου τί πιστιν εις αυτούς πρέπει κανείς να δίδη! 'Ας ήναι' και τί έπαθεσ θαδίζω εις τον δρόμον;

ΣΩΣΙΑΣ

Σε κάθε πέτρα π' έδλεπα φοφοσ' από τον τρόμον.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Δειλέ! δειλέ!

ΣΩΣΙΑΣ

Με 'ξείρεις τί, άφεντικό; 'Η φύσις έμοίρασε χίλιων ειδών εις τους ανθρώπων κλίσεις. Οι άλλοι, όπου κίνδυνος, να τους κ' αυτοί 'ε τη μέση' έμένα ή άσφάλεια ξεχωριστά μ' άρείου.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Φθάσας έδω... ΣΩΣΙΑΣ

'Α! έβρινα καλό να σταματήσω απ' έξ' από τό σπητι μας, να ξαναμελετήσω με ποιο ύφος θα σταθώ εμπρός εις την κυρία, για να είπω της νίκης μας την ενδοξή ιστορία.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Επειτα;

ΣΩΣΙΑΣ

'Ενα σκίνδαλο ξερότρωσεν εμπρός μου.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Τίς;

ΣΩΣΙΑΣ

'Ο Σωσίας, ο έγω, ένας αντίζηλός μου, όπου τον έστειλες έσ' απ' τό στρατόπεδό σου, τη μάχη και τη νίκη μας να 'πῃ 'ε της σύζυγού σου.

Σ' έδειραν;

'που όλα μας τα μυστικά τα 'ξείρει ένα ένα, 'σαν καλή ώρα τώρα 'γῶ όπου 'μιλώ μ' έσένα.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Τί παραμύθια είν' αυτά!

ΣΩΣΙΑΣ

Δέν είναι παραμύθια, άφεντικό' είν' ή σωστή, ή καθαυτο άληθεια. Λοιπόν αυτός μου ο έγω και πεσο έγώτερός μου, απ' έξ' από τη θύρα μας ερέβηκεν εμπρός μου. 'Ορκίζομαι, άφεντικό, τα 'μάτια μου να χάσω, πως ήμουν εις τό σπητι μας άκόμα πριν να φθάσω.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Είπέ με, σε παρακαλώ, που διάβολον εκβάλλεις αυτά τα φλυαρήματα 'που κάθεται και ψάλλεις; Μην είδες κανέν άνειρον; μην είσαι μεθυσμένος; παίζεις, άχρηστε, ή τυχόν είσαι δαμονισμένος;

ΣΩΣΙΑΣ

'Εγώ είμ' άνθρωπος τιμής, τό λόγο μου σοφ δίνω, τό πρῆμα όπως έγινε πως σοφ τό παραστήνω. Σοφ λέγω πως, νομίζοντας πως είμαι μοναχός μου, έξαφνα είδα να φανή και άλλος έαυτός μου' πως απ' αυτά τα δού έγω, τα ζηλοσφονημένα, τό έν είναι 'ε τό σπητι σου, τάλλο κοντά 'ε έσένα' λέγω πως τό έδω έγω ήλθε κοπιασμένο κ' εύρηκε τάλλο τό έγω γερό, ξεκουρασμένο, και άλλο δέν του έλλεπε για να διασκεδάσῃ, παρά πέντ' έξη κεφαλαίς και ράχαις για να σπάση.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Ομοιωθῶ πως πρέπει τις να έχη θαυμασίαν ύπομονήν, πραότητα και άνεξικακίαν, δια ν' ακούσῃ, ως έγω, μετ' ήθους παρομοίου, τα τερατολογήματα θεράποντος άχρηίου.

ΣΩΣΙΑΣ

'Αν τό γυρίσης 'ε τό θυμό, άφεντικό, πετάει όλ' ή άληθεια 'σαν πουλι, και ή ψευτιά 'ρχινάει.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Ουδούλωσ' θέλω άπαθώς και πάλιν σ' έρωτήσαι: τό ύπεσθῆην' άλλ' είπέ εν πληρει συνειδησί, εις καύτην την άλλόκοτον 'που λέγεις ιστορίαν, εύρίσκεισ πιθανότητα ο 'ϊδιος κάμμιαν;

ΣΩΣΙΑΣ

'Α! όχι' έχεις δικαιο' ένα τοιοϋτο πρῆμα όποιοι τ' ακούσ' άφεντικό, θα 'πῃ πως είναι θαμμα άπίστευτο, παράξενο, έξ' από κάθε νόμο, κ' όμως αυτό έγίνηκεν έδω 'ε αυτό τό δρόμο.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Πλην τότε πως έπίστευσας και σύ; με τίνα τρόπον;

ΣΩΣΙΑΣ

Με ούτ' έγω τό 'πίστεψα χωρίς μεγάλο κόπον. 'Εγώ διπλός; έσάστισεν εύθως τό λογικό μου κ' άγύρτην έθεώρησα αυτό τον έαυτό μου' με τέλος με ανάγκασε να γνωρισθώ μ' έμένα, κ' είδα πως ήτανε έγω, σωστικά και τιμημένα. Είν' άπαράλλακτα μ' έμέ ο άπιστος πλασμένος: κομψός, λεβέντης, ευγενής και καλοκακωμένος: εις ένα λόγον, ούτε με, με τρία δέν αλλάζει' 'σαν δού σαλαματιας νερού 'που ή μεκ την άλλη 'μοιάζει. Α! αν δέν είχε μοναχά τόσο βαρό τό χέρι, θα είχα ευχαρίστησι με ένα τέτοιο 'ταίρι.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Την τόσην μου ύπομονήν ή γῆ θα την κηρύττη. Πλην τέλος πάντων, εθλιε, εισήλθες εις τό σπητι;

ΣΩΣΙΑΣ

Τί; σπητι; αν έμθεχα 'γῶ; 'Αν είχα τύχη κ' άλλη! Μπας κ' από λόγια έπαιρνα θαρρείς εις τό κεφάλι; Δέν ήλθε και έστάθηκα άκίνητος εμπρός μου κ' έμποδίσασ 'ε τό σπητι μας; να 'μπῆ ο έαυτός μου;

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Σύ; πως;

ΣΩΣΙΑΣ

Μ' ένα μπαστούνι μου χονδρό χονδρό 'ε τό χέρι, όπου άκόμ' ή ράχι μου τί τράβησε τό 'ξείρι.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

ΣΩΣΙΑΣ

Βίβαια.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Και τίς;

ΣΩΣΙΑΣ

'Εγώ.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Πώς; σ' έδάρησ;

ΣΩΣΙΑΣ

Μά όχι' από τό έδω έγω, άλλέως μή τό 'παρης, μ' απ' του σπητιού όπου κτωπῆ 'σαν κόπανος, στοχάσου!

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Ού! να χαθής έσ' κ' αυτά τα κορακιστικά σου.

ΣΩΣΙΑΣ

Δέν είναι κορακιστικά τα λόγια τα δικά μου' λέγω πως τάλλο τό έγω 'που βρέθηκ' εμπροστά μου, απ' τό έγῶ 'που σοφ 'μιλεί έχει μεγάλη χάρι' έχει τό χέρι του βαρό και είναι παλληκάρι. Μάρτυρας είν' ή ράχι μου κ' άς 'πῃ εν συνειδησί, με τί θεοκαταβάταις την έγῶ χαριετίσει. Καλή τί λες, άφεντικό! θεός να σε σολάγη, να πέσης μεκ φορα και σύ 'ε του βύλου μου τό πλάγι.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Εμπρός! δέν είδες τό λοιπόν την σύζυγόν μου;

ΣΩΣΙΑΣ

Πάλι!

'Οχι, σοφ λέγω.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Διατί;

ΣΩΣΙΑΣ

Για μεκ 'φορμή μεγάλη.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Τίς ήλθε και σ' έμποδισε, κακοβργε; ξεηγήσου.

ΣΩΣΙΑΣ

Πόσαις φοραίς θέ να τό 'πῶ; για 'πές μου 'ε τη ζωή σου. 'Εγώ, σοφ λέγω, τό έγῶ τό δυνατότερό μου' τάλλο έγῶ 'που έφραξε τη θύρα 'ε τό έγῶ μου' τάλλο έγῶ τό τρομερό, πούχει βαρό τό χέρι' τάλλο έγῶ, όπου έμέ δέν θέλει να με 'ξέρῃ' τάλλο έγῶ, 'που μ' έδειρε και όπου με ζηλεύει' τάλλο έγῶ, 'που 'ε τό θυμό εμπρός δέν χωρατεύει' τάλλο έγῶ μου του σπητιού, 'που είναι παλληκάρι, τάλλο έγῶ, 'που έδειξε 'ε έμέ τό φορητοιάρη τί θα είπῃ παλληκαριά με άλλα και με βητα' τάλλο έγῶ 'που μ' έκαμε από τό βύλο πῆτα.

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Θά έπιεν, ως φαίνεται, και τό πολύ ποτόν του, έσύγγισε την μνήμην του και τον εγκέφαλόν του.

ΣΩΣΙΑΣ

Νά κρεμασθῶ άνάποδα αν ήπια τίποτ' άλλο από νερό!

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

Τότε λοιπόν δέν μένει ν' άμφιβάλλω, ότι θα είδες άνειρον δυσάρεστον, τοιοϋτο, και τόσον θα σ' έτρόμαξε τό άνειρόν σου τοϋτο, όστ' έκλαμβάνουν πράγματα αυτίς της όπτασίας, τάς παριστάνας εις έμέ ως τόσας άληθείας.

ΣΩΣΙΑΣ

Δέν ήμειναν 'μισή στιγμή τα 'μάτια μου κλεισμένα' είμαι πολύ 'ευσυνός έγω όπου 'μιλώ με σένα' ήταν 'ευσυνός καθώς έγω κ' ο Άλλος ο Σωσίας 'σαν μου ταξ έβρεξε...

ΑΜΦΙΤΡΥΩΝ

'Αρκε! δέν θέλω φλυαρίας. 'Ελθὲ μαζή μου και σιγῶν έκτέλει παν μου νεύμα. 'Α! φθάνει πλέον' άρκετά μ' έξάλιασε τό πνεύμα, κ' είμαι τρελλός μ' ύπομονήν ακούων τις γελοίας αυτίς ένός θεράποντος φαντασιοκοπίας.

ΣΩΣΙΑΣ

(κατ' ιδίον)

Είσαι μικρός; ο,τι κ' αν 'πῃς πεντάρα δέν αξίζει' μεγάλος είσαι; ο,τι 'πῃς βασιλείου ζυγίζει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

«Ο ἀριθμὸς τῶν ξένων τῶν ἐπισκεπτομένων κατ' ἔτος τοῦ Παρισίου καὶ κατοικούντων ἐν τοῖς ξενοδοχείοις ἢ ἐν τοῖς οἰκίαισι τοῖς ἐνοικιαζομένοις μετ' ἐπίπλων εἶνε μέγας. Τῷ 1873 ἀνῆλθεν εἰς 120,298, τῷ 1874 εἰς 131,085, τῷ 1875 εἰς 143,405. Αἱ ποινικαὶ δὲ καταδιώξεις ἐπὶ πταίσμασι καὶ κακουργήμασιν αἱ γενόμεναι ἐκ τοῦ κινήτου τούτου πληθυσμοῦ ὑπερβαίνουν κατ' ἔτος τὰς 2,000. Ἐκ τῶν καταδικωμένων οἱ πλείστοι εἶνε Βέλγαι, ἔπονται δὲ οἱ Ἴταλοι καὶ οἱ Ἀγγλοι.

«Αἱ οἰκίαι τῆς Νέας Ὑόρκης, γράφει περιηγητὴς τις, ὁμοιάζουσι πρὸς τάφους περιφράσσονται ὑπὸ σιδηρῶν κιγκλίδων, ἔχουσι πρὸ αὐτῶν στενοὺς κήπους, καὶ ἐπὶ τῆς πάντοτε κλεισμένης θύρας, εἰς ἣν φέρεται λιθινὴ κλιμαξί, ἀναγινώσκεται ὡς ἄλλο μελανοχάρακτον ἐπιτύμβιον ἐπὶ λευκῆς πλακῆς τὸ ὄνομα τοῦ οἰκοδυστότου. Ὅποιον ὄνομα πολυτέλειαν ἀπαντᾷ τις εἰσερχόμενος ἐν αὐταῖς! Οἱ Ἀμερικανοὶ, οἵτινες πολὺ ἀγαπᾶσι τὴν εὐπάθειαν (comfortable), μετέβαλον τὰς οἰκίας των εἰς ἀληθῆ ἀνάτορα. Τὰ ἐπιπλα μιᾶς respectable, ὡς λέγουσιν ἐν Ἀμερικῇ, οἰκίας, ἔχουσι ἀξίαν ὀλοκλήρου περιουσίας διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις, τάπητες καλύπτουσι τὸ ἔδαφος τῶν θαλάμων, ἀπὸ τῆς αἰθούσης μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ὑπερώων, καὶ αὐτοῦ τοῦ μαγειρείου. Τοσοῦτ' ἂν λατρεύουσι τοὺς τάπητας οἱ Ἀμερικανοὶ, ὥστε χάριν αὐτῶν ἀπαρνοῦνται ἄλλα ἀναγκαϊότερα ὡς καὶ οἱ μαῦροι ἔχουσι τάπητας εἰς τὰ θρωμερὰ αὐτῶν καταγώγια. Ὅτε δὲ τὸ θέρος μετατοπίζουσι αὐτοὺς ἐνεκα τοῦ καύσωνος, στρώνουσι ὠραίας καὶ δροσερὰς σινικὰς ψιλάθους. — Πᾶσαι αἱ οἰκίαι τῶν πλουσίων ἔχουσι προσγεῖωσιν καθ' ὅλον τὸ μήκος αὐτῶν, λαμπρὰν αἴθουσαν δικαιομένην ἐν τῷ μέσῳ διὰ συρτῆς θύρας, ἣτις ἀνοίγεται κατὰ θέλησιν, καὶ εἰσδύουσα εἰς τὸν τοίχον δὲν φαίνεται διόλου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ αἰθουσα σμικρύνεται ἢ ἐκτείνεται ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κεκλημένων. — Ἡ καθαριότης τῶν ἀμερικανικῶν οἰκιῶν εἶνε ἀπερίγραπτος, πολυτέλειαν δὲ καὶ εὐπρέπειαν εὐρίσκει καὶ εἰς αὐτὰ τῶν ὑπηρετῶν τὰ δωμάτια. — Πᾶσαι αἱ οἰκίαι ἔχουσι ἀξιόλογα κατακρουστικὰ λουτρὰ θερμὰ καὶ ψυχρὰ ἐνταυτῷ, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ συνειθίζουσι νὰ λούωνται καθ' ἑκάστην. Εἰς πάντας δὲ τοὺς κοιτῶνας τὸ νερὸν, ψυχρὸν τε καὶ θερμὸν, ῥέει ἀφθονον ἐντὸς πολυτελῶν λεκανῶν κειμένων ἐπὶ μαρμαρίνης τραπέζης παρὰ τὸν τοίχον, καὶ δι' ἀοράτων σωλήνων καταβαίνει καὶ μέχρι τῆς ὁδοῦ. — Αἱ οἰκίαι φωτίζονται ἐν γένει διὰ γὰρ κατὰ πάντας τοὺς θαλάμους, τὸν χειμῶνα δὲ θερμαίνονται δι' ὑπογείων κλιβάνων, οἵτινες ἀνάπτονται διὰ γαιαν-

θράκων εἰσαγομένων εἰς τὴν οἰκίαν δι' ὀπῆς κειμένης εἰς τὸ πεζοδρόμιον, καὶ κλειομένης διὰ σιδηροῦ πώματος. — Πᾶσαι ἔχουσι κήπον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τετράγωνον, ὅπου στεγνόνονται τὰ κατ' οἶκον πλυόμενα πανικὰ. — Τὰ μαγειρεῖα κείνται σχεδὸν ὑπογείως, οὐ μακρὰν τοῦ ἐστιατορίου ἐπειδὴ δὲ εἰς τινὰς οἰκίας τὸ ἐστιατόριον κείται εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, τὰ φαγητὰ ἀνασύρονται ἀναμέσον τοῦ τοίχου διὰ τροχαλίας. Ἐκ τούτου δὲ προκύπτουσι δύο καλὰ πρῶτον τὰ φαγητὰ φθάνουσι ταχέως, καὶ δεῦτερον ἡ ὄσμη τοῦ μαγειρείου δὲν διχιδίδεται εἰς τὴν οἰκίαν.

«Ἐν τινὶ καφεναίῳ τῶν Παρισίων τὸ σφαιριστήριον (billard) ἐγένετο ἀφορμὴ περιέργου ἀνακαλύψεως. «Παίκτης τις, διηγείται ἡ γαλλικὴ «Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων», ἀνάπτων τὸ σιγάρον του, ἀρῆκεν ἐξ ἀπροσεξίας νὰ πέσῃ σπινθὴρ ἐπὶ τῆς σφαιρας, ἣν ἦτο ἔτοιμος νὰ κτυπήσῃ, πρὸς μεγάλην δ' ἐκπληξίν τῶν παριστανίων ἢ σφαιρα ἤρχισε νὰ κινήται ὡς ἰσπανικὸς κηρὸς, ἀνακίδουσα φλόγα αἰθκλώδη. Ἐσπευσαν τότε νὰ σβύσωσι τὴν σφαιραν, ἀλλὰ δὲν κατάρθωσαν τοῦτο, οὕτω δ' αὕτη ἐκείνη ἐπι ἐν τέταρτον, ὀλίγον δ' ἔλειψε νὰ μεταδοθῇ τὸ πῦρ καὶ ἐπὶ τοῦ σφαιριστηρίου. Ἡ σφαιρα αὕτη ἦτο κατεσκευασμένη ἐκ τεχνητοῦ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ τὸ μίγμα τοῦτο σύγκεται ἐκ βαμβάκοπυρίτιδος καὶ κάμφορας, συμπηγνύμενον δὲ καὶ ἀποξηραίνόμενον ἀποτελεῖ σκληρὰν οὐσίαν ἐλαστικὴν, αὕτη δ' ἐπεξεργαζομένη λαμβάνει ἐντελῶς τὴν μορφήν ἐλεφαντίνου ὀστοῦ καὶ εἶνε λίαν εὐφλεκτος.

Εἶνε λοιπὸν ὠφέλιμον, παρατηρεῖ ἢ αὕτη ἐφημερίς, νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐκείνων, οἵτινες φέρουσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν κομβία κατεσκευασμένα ἐκ τοιοῦτου τεχνητοῦ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ, μήπως ἀπαισιῶς τις σπινθὴρ μεταδώσῃ τὸ πῦρ εἰς τὰ κομβία καὶ τὸ πῦρ μεταδοθῇ κατόπιν εἰς τὰ ἐνδύματα.»

«Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐπὶ 100 κατοίκων ἐν μὲν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπολογίζεται 1/6 μαθητοῦ, ἐν Τουρκίᾳ 4 μαθητῶν, ἐν Ῥωσίᾳ, Σερβίᾳ καὶ Ῥωμανίᾳ 2 μαθητῶν, ἐν Ἑλλάδι 5 1/2, ἐν Ἰταλίᾳ 6 1/2, ἐν Ἰσπανίᾳ 9, ἐν Βελγίῳ 11, ἐν Ἀγγλίᾳ 12, ἐν Γαλλίᾳ 13, ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Δανικῇ 15, ἐν Ἑλλάδι 15 1/2, ἐν ταῖς Ἡνωμ. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς 17 καὶ ἐν Σαξωνίᾳ 17 1/2 μαθητῶν.

«Τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον ἠγόρασεν ἀρτίως ἐν Πεκίνῳ ἐν ἀντίτυπον τῆς μεγάλης Κινεζικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, συγκειμένης ἐξ 6,109 τόμων καὶ λίαν δυσσευρέτου καταστάσεως ἤδη. Τὸ ἀντίτυπον τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης ὑπάρχον.

«Ἐκ τῶν σημείων τῆς παρ' ἡμῖν στίξεως μετεχειρίζοντο ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἑλλάδος μό-

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ἐπαρχιωτὴς γράφουσα πρὸς τινὰ κυρίαν ἐν Παρισίῳ καὶ παρακαλοῦσα αὐτὴν νὰ τῇ εὐρὴ παιδαγωγὸν, ἀπαρίθμησεν διὰ μακρῶν ποῖα προσόντα ἔπρεπε νὰ ἔχη. Ἡ παρισινὴ κυρία ἀπεκρίθη: «Κυρία! ἐζήτησα παιδαγωγὸν ὅποιον μὲ ζητεῖτε. Δὲν τὸν εὗρον ἀκόμη! θὰ ἐξακολουθήσω ζητοῦσα καὶ σὰς ὑπόσχομαι ἅμα τὸν ἀνακαλύψω... νὰ τὸν νυμφευθῶ.»

Συνταγματάρχης τις τοῦ ἱππικοῦ, ἐγκωμιάζων ἑαυτὸν, παρεπονείτο διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ζήλου τῶν ἀξιωματικῶν του. Ἀναγκάζομαι, ἔλεγε, νὰ κάμω μόνος μου ὄλας τὰς ὑπηρεσίας τοῦ σώματος τὸ ὅποιον διοικῶ. Εἶμαι ὁ λοχαγὸς μου, εἶμαι ὁ ὑπολοχαγὸς μου, εἶμαι ὁ καταλύματίας μου...

— Καὶ ὁ σαλπικτῆς σας, προσέθηκε ψυχρῶς κυρία τις, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἔλεγε ταῦτα.

Ἀθλιὸς τις ζωγράφος ἐδείκνυεν εἰκόνα του τινὰ ἢ μᾶλλον μουτζούρωμά τι παριστὸν δῆθεν τὴν διάβασιν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. — Καὶ ποῦ εἶνε ἡ θάλασσα; τὸν ἠρώτησαν. — Διέστη, ἵνα διέλθωσιν οἱ Ἑβραῖοι. — Καὶ ποῦ εἶνε οἱ Ἑβραῖοι; — Διέηλθον. — Καὶ οἱ Αἰγύπτιοι; — Ἐρχονται.

Ἐν τινὶ συναναστροφῇ δύο κύριοι ἐπαρτήρουν ἀλλήλους χασιμώμενοι μετὰ πολλοῦ δὲ κόπου ἀποφασίζουσι τέλος ὁ εἶς νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὸν ἄλλον. — Τί πληξίς! — Ἀλήθεια! κ' ἐγὼ πλήττω φοβερά. — Δὲν πηγαίνωμεν λιγάνι ἐξω. — Αἱ... βέβαια... δὲν θὰ ἦτο ἄσχημον... ἀλλὰ... — Ἀλλά; — Δὲν εἶν' εὐκόλον δι' ἐμὲ διότι... — Διότι; — Πιράξενον! εἶμ' ὁ νοικοκύρης!

Βουλευτὴς τις ἐζήτη τὴν παῦσιν νομάρχου, κατηγορῶν αὐτὸν ὡς φατριαστὴν, ἀνίκανον, καταχραστὴν, κτλ. Δὲν ἔλεγεν ὅμως καὶ συγκεκριμένως τὸν κρῖνον καὶ κύριον λόγον τῆς καταφορᾶς του. Ἐρῶνης γενομένης, ἐγνώσθη τέλος ἡ αἰτία τοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπηρεσίας ἐνδιαφέροντος τοῦ φιλοπάτριδος βουλευτοῦ. Ὁ ἀτυχὴς νομάρχης εἶχεν ἀποκαλέσει ποτὲ ἀρόητον τὸν βουλευτὴν. — Πῶς σοῦ ἤλθεν, ἔλεγεν ὁ ὑπουργὸς πρὸς τὸν νομάρχην, νὰ ὀνομάσῃς τὸν κ' ἀρόητον; — Ἐγὼ;... Ἄ, ναι! ἐνθυμοῦμαι, ... ἀλλὰ τοῦ τὸ εἶπα ἐμπιστευτικῶς... ἤμεθα οἱ δύο μας μόνον, καὶ δὲν ἐνοῶ διατί τὸ ἐπαναλαμβάνει.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου ἐν ἔτει 1838 ἐξηκριβώθη εἰς 752,077, ἐν ἔτει δὲ 1870, κατὰ τὴν ἐπίσημον ἀπόγραφον, εἰς 1,225,673, ἦτοι κῆξήθη κατὰ 473,596 ἄτομα, ὅπερ ἀποτελεῖ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα τῶν 32 ἐτῶν (1838-1870) αὐξήσιν 63 τοῖς 100, παρέχουσαν κατὰ τοὺς στατιστι-

νον τὰ δύο ταῦτα σημεία, τὴν διπλῆν (:) καὶ τριπλῆν (: :), ἢ τὴν ἀπλῆν στιγμὴν (:), δι' ὧν διεχώριζον πάσας τὰς λέξεις, πλὴν τῶν ἄρθρων, τῶν συνδέσμων καὶ τῶν προθέσεων. Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινούς χρόνους πρῶτον Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος εἰσήγαγε τὴν τελείαν στιγμὴν, τὴν ἄνω στιγμὴν καὶ τὴν ὑποστιγμὴν. Συγχρόνως δὲ εἰσήχθη ἡ κορωνίς [δι' ἧς σημειοῦται ἡ κρᾶσις-τοῦνομα (τὸ ὄνομα)], ἡ ἀπόστροφος καὶ τὰ διαιρητικά. Τὸ ἐρωτηματικὸν εἰσήχθη κατὰ τὸν Θ' αἰῶνα. Κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ χρόνους εἰσήχθησαν ἡ παρένθεσις καὶ ἡ παύλα, μετὰ δὲ ταῦτα τὸ ἐπιφωνηματικόν. Ἐσχάτως δὲ παρελήφθησαν ἐκ τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν τὰ λοιπὰ σημεία, ἦτοι τὸ διαλυτικόν (...), δι' οὗ χωρίζονται τὰ φωνήεντα γ καὶ υ, τὸ εἰσαγωγικόν (« »), τὸ ἀποσιωπητικόν (...) καὶ ἡ παράγραφος (§).

Ἡ ἑταιρία τῶν παιδαγωγῶν ἐν Κάσσελ συνέταξε τελευταῖον πίνακα τῶν μισθῶν, οὗς λαμβάνουσι οἱ παιδαγωγοὶ τῶν σημαντικατέρων πόλεων τῆς Γερμανίας. Ἐκ τούτου μαθηθῶμεν ὅτι αἱ πόλεις τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Ἀμβούργου ἀμείβουσι κάλλιον τοὺς παιδαγωγούς, ἔχουσι ὅμως καὶ τὰς μεγαλειτέρας ἀπαιτήσεις ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἰκανότητος αὐτῶν. Ἐν Βερολίῳ οἱ μισθοὶ ποικίλλουσι μεταξὺ τῶν 2,235 καὶ 3,240 μαρκῶν (1 μάρκα=φρ. 1.22), ἐν Ἀμβούργῳ ὁ ἐλάχιστος ὅρος εἶνε 2,250 μάρκαι· δὲν σημειοῦται ὁ ἀνώτατος. Ἐν Φραγκφούρτῃ, τῇ ἐπὶ τοῦ Μάιν, εἶνε 2,420 μάρκαι μέχρι 3,500 μετὰ δεκαετῆ ὑπηρεσίαν λαμβάνουσι δὲ αὐτόθι καὶ σημαντικὰς συντάξεις οἱ γηραιοὶ παιδαγωγοί. Αἱ πόλεις τῆς Λειψίας καὶ τοῦ Χίμνιτς 1,650 μέχρι 3,000 μάρκας. Ἡ Βρέμη 1,500-2,700. Ἡ Μαγεντία 1,928-2,814. Ἡ Φριβούργη 1,946-2,776. Τὸ Μόναχον 1,827-2,593. Προσθέτει δὲ ἡ κυβέρνησις ἐπιχορηγήσιν εἰς τὰ ποσὰ ταῦτα κατ' ἐλάχιστον ὅρον 9 1/4 μάρκας, κατ' ἀνώτατον δὲ 56 1/4.

Κύριός τις ἐπῆνει ἐν τινὶ ἐσπερινῇ συναναστροφῇ τὰς χάριτας τοῦ ψιττακοῦ του. Τῇ παρακλήσει πολλῶν κυριῶν, ἀπεστάλη ὑπὲρ τῆς ὅπως τὸν φέρῃ. Ἐπειδὴ δ' ἔβρεχεν, ὁ ὑπὲρ τῆς ἐσκέπασε τὸν κλωθὸν τοῦ ψιττακοῦ, ὅπως τὸν προφυλάξῃ, αὐτὸς δὲ ἐκτεθειμένος εἰς τὴν θρογγὴν, δὲν ἔπαυε καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν τοῦ νὰ ὑβρίζῃ. Ὁ ψιττακὸς δὲν ἔχασεν οὐδὲ λέξιν τοῦ ὠραίου τούτου μονολόγου, τὸν ὅποιον ἐξέλαθεν ὡς μάθημα πρὸς αὐτὸν διδόμενον, καὶ ἅμα τὸν ἔθεσαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς συναναστροφῆς ἵχασε νὰ λέγῃ: «Εἰς τὸν διάβολον ἢ παληογυναίκες αὐταῖς ποῦ ἔγειναν αἰτία νὰ θραχῶ», καὶ ἐπανελάθει ὄλας τὰς ὕβρεις τοῦ ἀχρείου ὑπὲρ του, ἐν μέσῳ τῶν ἀποροῦντων ἀκρατῶν του.

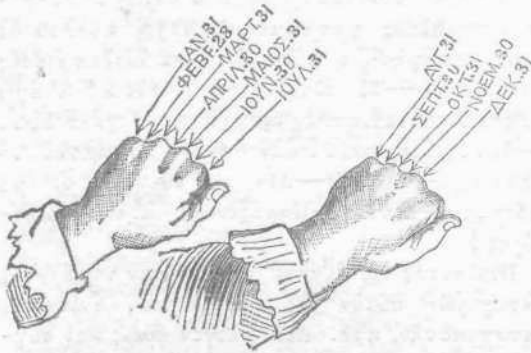
κούς κανόνες ἐτήσιον ὄρον αὐξήσεως 1.97 ἐπὶ 100 κατοίκων, καὶ φέρουσιν κατ'ἀναλογίαν τὴν περίοδον τοῦ διπλασιασμοῦ εἰς ἔτη 45 περίπου. Ἐκ τούτου ἐμφαίνεται ὅτι ἡ Ἑλλάς δύναται νὰ ταχθῇ διὰ τὴν περίοδον ταύτην μεταξὺ τῶν κρατῶν ἐν οἷς ἀπαντᾶται ἡ δραστηριωτέρα αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἡ χεὶρ ὡς Μηθολόγιον καὶ ὡς πῖναξ πολλαπλασιασμοῦ.

Ἡ χεὶρ δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ εὗρωμεν ἀλανθᾶστως πόσοι μῆνες ἔχουσι τριάκοντα καὶ πόσοι τριάκοντα μίαν ἡμέραν.

Ἐὰν κλείσωμεν τὴν χεῖρα, παρουσιάζεται ἐξωτερικῶς, εἰς τὰς βίβλας τῶν δακτύλων, σειρά ἐξοχῶν καὶ κοιλοτήτων, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς ὁδηγός. Ἐὰν εἰς τὴν πρώτην ἐξοχὴν ὀνομάσωμεν τὸν πρῶτον μῆνα τοῦ ἔτους (Ἰανουάριον), εἰς τὴν ἐπομένῃν κοιλοτήτητα τὸν δεύτερον, εἰς τὴν δευτέραν ἐξοχὴν τὸν τρίτον μῆνα, καὶ οὕτω καθεξῆς, ἐπανερχόμενοι πάλιν ἀπὸ τὴν πρώτην ἐξοχὴν, ὅταν φθάσωμεν εἰς τὴν τελευταίαν, εὐρίσκομεν, ὅτι ὅσοι μῆνες ἔχουσι 31 ἡμέρας συμπίπτουσιν εἰς τὰς ἐξοχάς, ὅσοι δὲ ἔχουσι 30 ἡμέρας (ὡς καὶ ὁ Φεβρουάριος, ὅστις ἔχει 28, καὶ ὅταν τὸ ἔτος εἶνε βίσεκτον, 29 ἡμέρας) εἰς τὰς κοιλοτήτας τῆς χειρὸς.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, ἡ χεὶρ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς πῖναξ πολλαπλασιασμοῦ, διὰ τὰς πράξεις, αἵτινες περιλαμβάνονται μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ 6 ἕως 10, δηλαδὴ τῶν μεγαλύτερων ἀριθμητικῶν ψηφίων.

Ἴδου πῶς γίνεται ἡ πράξις.

ὑποθέτομεν ὅτι ὁ πρῶτος δάκτυλος, ἀρχίζοντες ἀδιαφόρως ἀπὸ ὁποιοδήποτε μέρους τῆς χειρὸς, παριστᾷ τὸν ἀριθμὸν 6, ὁ μετ' αὐτὸν δεύτερος, τὸν 7, ὁ τρίτος τὸν 8, ὁ τέταρτος τὸν 9 καὶ ὁ πέμπτος τὸν 10, καὶ ὅτι τοὺς αὐτοὺς ἀριθμούς, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, παριστᾷσι καὶ οἱ ἀντιτοιχοῦντες δάκτυλοι τῆς ἐτέρας χειρὸς. Θέλοντες δὲ νὰ μάθωμεν λ. χ. πόσα κάμνουν 8 ἐπὶ 9 κλείομεν τὰς χεῖρας καὶ ἔπειτα ὑψοῦμεν τοὺς δακτύλους τῆς μιᾶς χειρὸς, ὅσοι παριστᾷν τοὺς ἀριθμούς 6, 7 καὶ 8 καὶ τοὺς δα-

κτύλους τῆς ἄλλης χειρὸς, ὅσοι παριστᾷν τοὺς ἀριθμούς 6, 7, 8 καὶ 9. (Οἱ ὑψωμένοι δάκτυλοι κατ' ἀρχὴν ἀντιπροσωπεύουσι δεκάδας καὶ οἱ κλεισμένοι μονάδας). Ἡ πράξις ἐτελείωσεν ἄς λάβωμεν ἤδη τὸ ἐξαγόμενον.

Πόσους δακτύλους ἔχομεν ἐν ὅλῳ ὑψωμένους; 3 εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ 4 εἰς τὴν ἄλλην, ἤτοι ἐν συνόλῳ 7. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος παριστᾷ τὰς δεκάδας τοῦ ἐξαγομένου, 7 δὲ δεκάδες ἀποτελοῦσιν 70.

Πόσους δακτύλους κλεισμένους ἔχομεν ἐν ὅλῳ; Δύο εἰς τὴν μίαν καὶ ἓνα εἰς τὴν ἐτέραν χεῖρα, οὗ; πολλαπλασιάζομεν μεταξὺ τῶν, 2 δὲ ἐπὶ 4=8, ἅτινα προστιθέμενα εἰς τὰ 70, μᾶς δίδουσιν 72. Βεβαίως τὸ γινόμενον τῶν 8 ἐπὶ 9 εἶνε 72.

Ἐνεκα τῶν πολλῶν λεπτομερειῶν, ἄς ἀναγκασθῶμεν νὰ δώσωμεν, ὅπως γίνωμεν ὅσον ἐνεστι καταληπτοί, ἡ ἐν λόγῳ μέθοδος φαίνεται περιπεπλεγμένη. Ἄς ἐπαναλάβωμεν αὐτὴν εἰς τινὰ παραδείγματα καὶ θὰ καταδειχθῇ, ὅτι εἶνε ἀπλουστάτη. Πόσα κάμνουν 6 ἐπὶ 8;

3 δάκτυλοι ὑψωμένοι εἰς τὴν μίαν χεῖρα, 4 εἰς τὴν ἄλλην, τὸ ὅλον 4, ἤτοι 4 δεκάδες ἢ 40.

Πόσοι δάκτυλοι εἶνε κλεισμένοι; 2 εἰς τὴν μίαν χεῖρα, 4 εἰς τὴν ἄλλην, 2 ἐπὶ 4=8, ἅτινα προστιθέμενα εἰς τὰ 40, μᾶς δίδουσι 48. Καὶ τῷ ὄντι 6 ἐπὶ 8 κάμνουν 48.

Πόσα κάμνουν 7 ἐπὶ 7;

4 δάκτυλοι ὑψωμένοι κάμνουν 4 δεκάδες ἢ 40.

3 δάκτυλοι κλεισμένοι εἰς ἐκάστην χεῖρα 3 ἐπὶ 3 κάμνουν 9, 40 καὶ 9=49. Ἀληθῶς 7 ἐπὶ 7 κάμνουν 49.

Πόσα κάμνουν 8 ἐπὶ 10;

8 δάκτυλοι ὑψωμένοι κάμνουν 80.

Ἐχομεν δὲ δύο κλειστοὺς δακτύλους εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ εἰς τὴν ἄλλην κανένα, ἤτοι 0. Ἐπομένως οὐδὲν ἔχομεν νὰ λογίσωμεν (ἐπειδὴ τὸ 0 οὔτε πολλαπλασιάζει οὔτε πολλαπλασιάζεται) 8 ἐπὶ 10=80.

Πόσον ἀπλῆ, τῇ ἀληθείᾳ, καὶ εὐμεταχειρίστος εἶνε ἡ πράξις αὕτη!

Γ.